

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง ศรีลังกากับโอกาสในการเป็นศูนย์กลาง
ของมหาสมุทรอินเดีย : นัยต่อไทย

จัดทำโดย นางนาฏนภางค์ ดำรงสุนทรชัย
รหัส 10015

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 10 ปี 2561
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
ลิขสิทธิ์ของกระทรวงการต่างประเทศ

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง ศรีลังกากับโอกาสในการเป็นศูนย์กลาง
ของมหาสมุทรอินเดีย : นัยต่อไทย

จัดทำโดย นายนานาณางค์ ดำรงสุนทรชัย
รหัส 10015

หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 10 ปี 2561
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
รายงานนี้เป็นความคิดเห็นเฉพาะบุคคลของผู้ศึกษา

เอกสารรายงานการศึกษาส่วนบุคคลนี้ อนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักรับบริหารการทูตของกระทรวงการต่างประเทศ

ลงชื่อ.....

(เอกอัครราชทูต ดร. จิตริยา ปิ่นทอง)
อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ.....

(ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร. ไชยวัฒน์ คำชู)
อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อัครเดช ไชยเพิ่ม)
อาจารย์ที่ปรึกษา

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การศึกษาส่วนบุคคลฉบับนี้มุ่งที่จะศึกษาบทบาทของศรีลังกาในการประกาศวิสัยทัศน์ 2025 ที่ประสงค์จะเป็น Hub (ศูนย์กลาง) ของมหาสมุทรอินเดีย และการที่ไทยได้ลงนามบันทึกความเข้าใจว่าด้วยการเป็นหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจกับศรีลังกา โดยวิเคราะห์โอกาสและอุปสรรคในการขยายความร่วมมือระหว่างไทยและศรีลังกาในการเป็นหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจดังกล่าวระหว่างกัน

ศรีลังกาซึ่งเป็นประเทศเล็กในมหาสมุทรอินเดีย และตกอยู่ในสภาวะสงครามกลางเมืองมานานกว่า 26 ปี รัฐบาลปัจจุบันซึ่งเป็นรัฐบาลแห่งชาติ (Unity Government) ได้เร่งฟื้นฟูบูรณะและพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมใหม่ของศรีลังกาด้วยการประกาศวิสัยทัศน์ 2025 เพื่อให้ศรีลังกาเป็น Hub ของมหาสมุทรอินเดียที่เป็นเส้นทางการเดินเรือและการขนส่งที่สำคัญของโลก ขณะที่ ศรีลังกาและไทยซึ่งเป็นมิตรประเทศที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดทางด้านพุทธศาสนา และต่างเป็น Strategic location ในภูมิภาคของแต่ละฝ่าย การประกาศวิสัยทัศน์ดังกล่าว ได้ทำให้ไทยและศรีลังกาได้ตกลงที่จะเปิดศักราชใหม่ของความสัมพันธ์ที่จะยกระดับในการเป็นหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจระหว่างกัน ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วในภูมิภาคและระบบโลก

ผู้ศึกษาได้ศึกษาบทบาทของศรีลังกาโดยใช้ (1) ทฤษฎีดุลแห่งอำนาจ (Balance of Power) (2) ทฤษฎีรัฐเล็ก (Small State) และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ไทย-ศรีลังกาที่ตกลงจะเป็นหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจโดยใช้ (3) SWOT Analysis เพื่อวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและอุปสรรค ในการยกระดับความสัมพันธ์ระหว่างกัน ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ศรีลังกาในฐานะที่เป็นประเทศเล็กแต่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ (strategic location) ของมหาสมุทรอินเดีย ได้พยายามดำเนินนโยบายเพื่อสร้างดุลกับประเทศมหาอำนาจในภูมิภาคโดยเฉพาะจีนกับอินเดีย ขณะที่ศรีลังกาพยายามลดความเสี่ยงจากการถูกกดดันโดยมหาอำนาจ ด้วยการเร่งพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคม และพยายามแสวงหาความร่วมมือกับประเทศกำลังพัฒนาด้วยกัน ในลักษณะของ Equal Partnership มากขึ้น

ขณะที่ไทยซึ่งได้มียุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เพื่อเร่งยกระดับการสร้างความสามารถในการแข่งขันและการพัฒนาประเทศ เพื่อให้ไทยเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วอย่าง “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ดังนั้น การยกระดับความสัมพันธ์กับศรีลังกาในฐานะหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจ จึงนับเป็นผลประโยชน์ที่สอดคล้อง และสามารถหนุนเสริมซึ่งกันและกันได้อีกมาก

ในรายงานนี้ จึงได้วิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งโอกาสและอุปสรรค พร้อมกับได้นำเสนอแนะในเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาส่งเสริมความสัมพันธ์ในยุคใหม่ระหว่างกัน ทั้งในกรอบทวิภาคีและพหุภาคี ซึ่งจากการศึกษาและจากประสบการณ์ในการทำงานส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับศรีลังกา พบว่าอุปสรรคที่สำคัญที่สุดของฝ่ายไทยในการส่งเสริมความสัมพันธ์ดังกล่าว ได้แก่ทัศนคติที่ค่อนข้างเป็นลบต่อชาวเอเชียใต้และศรีลังกาโดยรวม ขณะที่ หลายภาคส่วนของไทย ยังรู้จักศรีลังกาค่อนข้างน้อย การดำเนินความสัมพันธ์กับศรีลังกาที่ผ่านมา มักจะถูกมองข้ามหรือจัดลำดับความสำคัญในระดับต่ำ และมองว่าการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างไทยกับศรีลังกานั้น ไทยมักจะต้อง

“เป็นฝ่ายให้ มากกว่าที่จะได้รับ” มุมมองและทัศนคติเหล่านี้ อาจเคยเป็นจริงบางส่วนมาในอดีต แต่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของระบบเศรษฐกิจการเมืองโลกและเทคโนโลยี รวมทั้งการที่ ไทยและศรีลังกาต่างอยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านขนานใหญ่ การปรับมุมมองและทัศนคติให้เท่าทันอย่างมี วิสัยทัศน์ นับเป็นสิ่งที่ “จำเป็นอย่างยิ่ง” และจะเป็น “โอกาส” อีกมากสำหรับทั้งของไทยและ ศรีลังกา

กิตติกรรมประกาศ

การจัดทำรายงานการศึกษาส่วนบุคคลฉบับนี้ จะไม่สามารถสำเร็จลงได้ หากไม่ได้รับความอนุเคราะห์เป็นอย่างดียิ่งจากคณะอาจารย์ที่ปรึกษาทั้งสามท่าน ประกอบด้วย เอกอัครราชทูต ดร. จิตริยา ปิ่นทอง ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร. ไชยวัฒน์ คำชู ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อัครเดช ไชยเพิ่ม ที่กรุณาสันับสนุนให้คำปรึกษาที่เป็นประโยชน์ทั้งในด้านเนื้อหา โครงสร้างรายงาน และการแนะนำด้านข้อมูล ผู้เขียนมีความซาบซึ้งใจในความอนุเคราะห์ดังกล่าว ที่ทำให้สามารถจัดทำรายงานได้แล้วเสร็จในเวลาอันจำกัด และขอแสดงความขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้

ผู้เขียนขอขอบพระคุณ นางจุฬามณี ชาติสุวรรณ เอกอัครราชทูต ณ กรุงโคลัมโบ ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาต้นสังกัดของผู้เขียน ที่ได้อนุญาตและกรุณาให้โอกาสเข้าร่วมรับการฝึกอบรม และขอขอบพระคุณผู้ร่วมงานที่สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงโคลัมโบทุกท่าน ที่ได้กรุณาช่วยรับภาระงานในระหว่างที่ผู้เขียนต้องเข้าร่วมรับการฝึกอบรม

ขอขอบพระคุณ นายกฤษณ์ ตันคนารัตน์ ผู้อำนวยการสถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ และเจ้าหน้าที่สถาบันฯ ทุกท่านที่กรุณาดูแล ประสานงาน และร่วมกันจัดการฝึกอบรมในครั้งนี้ได้อย่างดีเยี่ยม รวมทั้งขอขอบพระคุณวิทยากรผู้ให้แนวคิดและวิทยาทานที่เป็นประโยชน์

สุดท้ายนี้ ขอขอบพระคุณเพื่อนร่วมรุ่นเข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 10 ทุกท่าน สำหรับการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ มิตรไมตรี และกำลังใจที่มอบให้กันตลอดระยะเวลาการฝึกอบรม และขอขอบพระคุณการสนับสนุนด้วยดีจากครอบครัวเสมอมา ผู้เขียนรู้สึกยินดีและเป็นเกียรติอย่างยิ่งที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรมในครั้งนี้ และจะนำองค์ความรู้ ประสบการณ์ และมิตรภาพที่ได้รับจากการฝึกอบรม ไปพัฒนาเพื่อประโยชน์แก่สาธารณะและวิชาชีพต่อไป

นาฏนภางค์ ดำรงสุนทรชัย

สิงหาคม 2561

สารบัญ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ง
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ภูมิหลังและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	1
1.3 ขอบเขตการศึกษา วิธีการดำเนินการศึกษา และระเบียบวิธีการศึกษา	2
1.4 คำถามการศึกษา	2
1.5 สมมติฐานการศึกษา	2
1.6 ประโยชน์ของการศึกษา	2
1.7 นิยามศัพท์	3
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	5
2.1 แนวคิดทฤษฎี	5
2.2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	8
2.3 สรุปกรอบแนวคิด	10
บทที่ 3 ผลการศึกษา	11
3.1 บริบทและยุทธศาสตร์การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในภูมิภาคเอเชียและระดับโลก	11
3.2 การปรับใช้ทฤษฎี: บทบาทและความเคลื่อนไหวสำคัญของประเทศมหาอำนาจในศรีลังกา	12
3.3 วิสัยทัศน์และแนวนโยบายสำคัญของศรีลังกา	17
3.4 ภาพรวมความสัมพันธ์ไทย-ศรีลังกา และแนวนโยบายที่สำคัญของไทยต่อศรีลังกา	20
3.5 การวิเคราะห์ SWOT “ความสัมพันธ์ไทย-ศรีลังกา ในการเป็นหุ้นส่วนยุทธศาสตร์”	23
บทที่ 4 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	31
4.1 สรุปผลการศึกษา	31
4.2 ข้อเสนอแนะ	33
บรรณานุกรม	36
ประวัติผู้เขียน	38

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ภูมิหลัง, ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ศรีลังกาเป็นประเทศเกาะซึ่งมีขนาดไม่ใหญ่ในมหาสมุทรอินเดียและมีความขัดแย้งทางด้านชาติพันธุ์ศาสนามาเป็นเวลานาน จนนำไปสู่สงครามกลางเมืองนานเกือบ 3 ทศวรรษ เมื่อศรีลังกายุติสงครามกลางเมืองโดยการปราบปรามทางทหารอย่างเด็ดขาดภายใต้การนำของประธานาธิบดี Mahinda Rajapaksa เมื่อปี ค.ศ. 2009 รัฐบาลศรีลังกาได้ถูกประณามทางด้านสิทธิมนุษยชนอย่างมากจากประเทศตะวันตก ทำให้นโยบายด้านเศรษฐกิจการเมืองและการต่างประเทศของศรีลังกาหันไปใกล้ชิดกับจีน ซึ่งกำลังแผ่ขยายบทบาททางเศรษฐกิจการเมืองการทหารทั้งในภูมิภาคและระดับโลก

เมื่อนาย Maithripala Sirisena ชนะการเลือกตั้งประธานาธิบดี และเข้ารับหน้าที่ เมื่อวันที่ 9 มกราคม ค.ศ. 2015 และต่อมาได้มีการจัดตั้งรัฐบาลแห่งชาติ (Unity Government) โดยมีพันธกิจหลักเพื่อผลักดันระบอบธรรมาภิบาลและกระบวนการปรองดองแห่งชาติ รวมทั้งพยายามดำเนินนโยบายการทูตแบบรอบด้านมากขึ้น รัฐบาลแห่งชาติของศรีลังกา ได้ดำเนินการบริหารประเทศมาเป็นเวลา 2 ปี และได้ประกาศวิสัยทัศน์ 2025¹ อย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 4 กันยายน ค.ศ. 2017 โดยวิสัยทัศน์ดังกล่าวเป็นไปเพื่อมุ่งดำเนินนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและการเมืองใหม่ให้ศรีลังกาบรรลุเป้าหมาย “การเป็นศูนย์กลาง (Hub) ของมหาสมุทรอินเดีย” ดังนั้น บทบาทและแนวนโยบายการพัฒนาประเทศของศรีลังกาภายใต้วิสัยทัศน์ 2025 และข้อเท็จจริงด้านภูมิรัฐศาสตร์ที่ศรีลังกาซึ่งตั้งอยู่บนพื้นที่สำคัญทางยุทธศาสตร์ (strategic location) ทั้งในมิติของ BRI (Belt and Road Initiative) และ Indo-Pacific ทำให้พัฒนาการของศรีลังกาได้เป็นที่จับตามองว่าอาจจะเป็นกลไกสำคัญในการบ่งชี้ความได้เปรียบเสียเปรียบแห่งดุลอำนาจของมหาอำนาจที่กำลังช่วงชิงบทบาทการนำ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับมหาสมุทรอินเดียและภูมิภาคเอเชียในภาพรวมด้วย ดังนั้น ไทยจะใช้โอกาสในการส่งเสริมความสัมพันธ์กับศรีลังกาท่ามกลางบริบทเหล่านี้ต่อไปประการใด

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาปัจจัยภายในและภายนอกสำคัญ ที่มีผลกระทบต่อการสนับสนุนหรือเป็นอุปสรรคของศรีลังกาในการดำเนินนโยบายตามวิสัยทัศน์ 2025 และโอกาสในการเป็นศูนย์กลางของมหาสมุทรอินเดียของศรีลังกา

1.2.2 นำกรณีของศรีลังกา มาวิเคราะห์และประเมิน เพื่อเสนอแนะแนวทางในการกำหนดท่าที ทั้งในมิติของยุทธศาสตร์และนโยบายการต่างประเทศของไทยต่อศรีลังกา ต่อการเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้นในภูมิรัฐศาสตร์และภูมิเศรษฐศาสตร์ใหม่ในภูมิภาค

¹ PM Office, V 2025, A Country Enriched [Online], Available from: <http://www.pmooffice.gov.lk>.

1.3 ขอบเขตการศึกษา วิธีการดำเนินการศึกษา และระเบียบวิธีการศึกษา

1.3.1 ขอบเขตการศึกษา

ศึกษาการเปลี่ยนแปลงนโยบายภายในและการดำเนินนโยบายต่างประเทศที่สำคัญของศรีลังกา นับตั้งแต่ นาย Maithripala Sirisena ก้าวขึ้นสู่อำนาจในตำแหน่งประธานาธิบดีศรีลังกา เมื่อปี ค.ศ. 2015 จนกระทั่งการประกาศ “วิสัยทัศน์ 2025” เมื่อปี ค.ศ. 2017 และผลสืบเนื่องในเชิงเศรษฐกิจสังคมและการเมือง รวมทั้งศึกษาการดำเนินความสัมพันธ์ไทยกับ ศรีลังกา โดยเฉพาะการลงทุนในบันทึกความเข้าใจว่าด้วยการเป็นหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจ เมื่อ 12 กรกฎาคม ค.ศ. 2018

1.3.2 วิธีการดำเนินการศึกษาและระเบียบวิธีการศึกษา

ศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ โดยที่ผู้ศึกษาประจำการอยู่ที่ศรีลังกา จึงมีโอกาสดำเนินการในบางกิจกรรมและสังเกตการณ์ความเคลื่อนไหวของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมของศรีลังกา รวมทั้งได้ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ โดยวิเคราะห์ประมวลผลจากรายงาน และข่าวสารที่เกี่ยวข้อง

1.4 คำถามการศึกษา

ไทยจะใช้ประโยชน์จากการที่ศรีลังกาซึ่งมีที่ตั้งทางยุทธศาสตร์ (strategic location) ในมหาสมุทรอินเดีย ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงในภูมิรัฐศาสตร์ใหม่นี้อย่างไร และมีปัจจัยอะไรเป็นส่วนสนับสนุนและหรือเป็นอุปสรรคในการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับศรีลังกา

1.5 สมมติฐานการศึกษา

ไทยควรเพิ่มการมีปฏิสัมพันธ์กับศรีลังกาในฐานะหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจ (Strategic Economic Partnership) และสามารถใช้ประโยชน์จากการที่ศรีลังกา มีที่ตั้งทางยุทธศาสตร์ (strategic location) และการวางวิสัยทัศน์ที่จะเป็นศูนย์กลาง (Hub) ของมหาสมุทรอินเดีย โดยเฉพาะการขยายความร่วมมือด้านการค้า การลงทุน การสร้างความเชื่อมโยงและความร่วมมือด้านการพัฒนาระหว่างกัน

1.6 ประโยชน์ของการศึกษา

ผู้ศึกษามุ่งหวังที่จะศึกษาบทบาทของศรีลังกา ในฐานะที่เป็นประเทศเล็กแต่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ (strategic location) ของมหาสมุทรอินเดีย ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายที่สำคัญของบริบททั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยเฉพาะในมิติของยุทธศาสตร์ BRI (Belt and Road Initiative) ที่เสนอโดยจีน และแนวคิด Indo-Pacific ที่กำลังก่อตัวโดยการผลักดันของกลุ่ม Quad (สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น อินเดีย และออสเตรเลีย)² ดังนั้น จึงเห็นว่าบทบาทและพัฒนาการของศรีลังกาจึงเป็นที่น่าสนใจว่าจะสร้างสมดุลและเดินทางพัฒนาประเทศ ในการมุ่งสู่การเป็น “ศูนย์กลางของมหาสมุทรอินเดีย” ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากน้อยประการใด นอกจากนี้ ผู้ศึกษายังมุ่งหวังที่จะนำกรณีศึกษาของศรีลังกามาวิเคราะห์ประเมิน เพื่อกำหนดท่าทีในมิติของยุทธศาสตร์และนโยบาย

² John Lee, *The Free and Open Indo-Pacific and Implications for ASEAN*, ISEAS Yusof Ishak Institute.

ต่างประเทศของไทย อีกทั้งเพื่อเสนอแนะโอกาสในการพัฒนาความสัมพันธ์และยกระดับความร่วมมือทั้งในกรอบทวิภาคีและพหุภาคีระหว่างไทยและศรีลังกาต่อไป

1.7 นิยามศัพท์

BRI (Belt and Road Initiative) : BRI เป็นยุทธศาสตร์และข้อเสนออภิมหาโครงการโดยประธานาธิบดี Xi Jinping ของจีน (ขึ้นสู่อำนาจตั้งแต่ปี ค.ศ. 2013) ยุทธศาสตร์ดังกล่าวมุ่งที่จะฟื้นฟูและผลักดันการพัฒนา The Silk Road Economic Belt และ the 21st-century Maritime Silk Road โดยเน้นการสร้างเชื่อมโยงและความร่วมมือระหว่างประเทศในเอเชียและยุโรป (Eurasian countries) ในระยะแรกเริ่มได้รับการเรียกขานว่า One Belt and One Road Initiative (OBOR) จนกระทั่งปี ค.ศ. 2016 ได้เปลี่ยนมาระบุเป็น BRI ซึ่งยุทธศาสตร์และแนวคิดนี้เป็นการขยายบทบาทในระดับโลกของจีน โดยผ่านการเชื่อมโยงทางด้านเศรษฐกิจและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของภูมิภาค ซึ่งมีจีนเป็นศูนย์กลาง (China-centered trading network) โดยมีกลไกสำคัญที่ให้ความช่วยเหลือด้านการให้เงินกู้แก่ประเทศกำลังพัฒนา ผ่าน Asian Infrastructure Investment Bank (AIIB) ของจีน

Indo-Pacific : การผงาดขึ้นของจีนทั้งในเชิงภูมิรัฐศาสตร์และในเชิงภูมิเศรษฐกิจ ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา โดยเฉพาะประเด็นเกี่ยวกับการอ้างกรรมสิทธิ์ในหมู่เกาะทะเลจีนใต้ ได้สร้างความห่วงกังวลให้กับประเทศมหาอำนาจในภูมิภาคเอเชียและระดับโลกหลายฝ่าย ญี่ปุ่นเป็นประเทศแรกที่มีความชัดเจนและต่อเนื่องในการเสนอแนวคิดอินโด-แปซิฟิกในกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศ โดยนายกรัฐมนตรี Shinzo Abe ของญี่ปุ่น ได้ระบุถึง Free and Open Indo-Pacific (FOIP) ในหลายวาระโอกาส ภายหลังประธานาธิบดี Donald Trump เข้ารับตำแหน่งเมื่อเดือนมกราคม ค.ศ. 2017 ญี่ปุ่นได้พยายามขยายแนวคิด FOIP อย่างเต็มที่ ซึ่งตรงกับที่รัฐบาลของประธานาธิบดี Trump กำลังมองหา broad strategic framework ในการปฏิสัมพันธ์กับเอเชีย สหรัฐอเมริกาได้รื้อฟื้นกรอบการหารือด้านความมั่นคงกับญี่ปุ่น อินเดีย และออสเตรเลีย (Quadilateral Security Dialogue : Quad) ในช่วงการประชุม East Asia Summit (EAS) เมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2560 โดยกลุ่ม Quad ได้มุ่งหารือเพื่อมุ่งการคงให้ภูมิภาคอินโด-แปซิฟิกเป็นภูมิภาคที่เสรีและเปิดกว้าง โดยมีท่าทีร่วมเพื่อผลักดันระเบียบที่อยู่บนพื้นฐานกฎเกณฑ์ (rules-based order) การเคารพกฎหมายระหว่างประเทศ เสรีภาพในการเดินเรือและบินผ่าน ความมั่นคงทางทะเล การต่อต้านการก่อการร้าย และส่งเสริมการเชื่อมโยง อย่างไรก็ดี แนวความคิดนี้ยังอยู่ระหว่างการพัฒนาและยังไม่มีโครงการที่เป็นรูปธรรมชัดเจนในขณะนี้

รัฐบาลแห่งชาติ (Unity Government) ของศรีลังกา : การชนะการเลือกตั้งประธานาธิบดีศรีลังกาของนาย Maithripala Sirisena และเข้ารับหน้าที่เมื่อวันที่ 9 มกราคม ค.ศ. 2015 และนำไปสู่การเลือกตั้งทั่วไปในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 2015 จนกระทั่งมีการจัดตั้งรัฐบาลปัจจุบันโดย 2 พรรคการเมืองใหญ่ ซึ่งเป็นคู่แข่งที่ขัดเคืองทางการเมืองระหว่างกันมากกว่า 60 ปี ได้แก่ พรรค SLFP (Sri Lanka Freedom Party) ซึ่งปัจจุบันนำโดยประธานาธิบดี Sirisena และพรรค UNP (United National Party) ซึ่งนำโดยนาย Ranil Wickremesinghe (และได้รับการแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี) นับเป็นปรากฏการณ์พิเศษสำหรับสังคมการเมืองของศรีลังกา มีการเรียกขานรัฐบาลนี้ว่า

เป็นรัฐบาลแห่งชาติ (Government of National Unity/Unity Government หรือระบุว่าเป็น Yahapalanaya Government ภาษาสิงหล หมายถึง good governance) โดยมีภารกิจสำคัญ ได้แก่ การสร้างความปรองดองแห่งชาติ การฟื้นฟูบูรณะประเทศ การสร้างเสริมระบอบธรรมาภิบาล³ ภายหลังที่ตกอยู่ในภาวะสงครามกลางเมืองระหว่างรัฐบาลสิงหลกับกลุ่มต่อต้านฝ่ายหมิ่นหมากว่า 26 ปี โดยรัฐบาลนี้ยังคงเป็นพรรครัฐบาลร่วมกันมาจนถึงในปัจจุบัน (กรกฎาคม ค.ศ. 2018)

วิสัยทัศน์ 2025 ของศรีลังกา : รัฐบาลแห่งชาติของศรีลังกาได้ร่วมกันบริหารประเทศ มาตั้งแต่เดือนสิงหาคม ค.ศ. 2015 และเมื่อวันที่ 4 กันยายน ค.ศ. 2017 ได้จัดงานประกาศวิสัยทัศน์ 2025 อย่างเป็นทางการ โดยระบุว่าวิสัยทัศน์นี้เป็นกรอบนโยบายที่สำคัญ เพื่อมุ่งสร้างความ จำเริญและความแข็งแกร่ง ทางเศรษฐกิจ โดยผ่านกระบวนการปรองดองและความเป็นประชาธิปไตย และประสงค์ที่จะพัฒนาเศรษฐกิจแบบ Social Market Economy ที่เน้นโครงสร้างการตลาดที่ แข็งแกร่งและสังคมที่เป็นธรรม และมีเป้าหมายเพื่อให้ศรีลังกาก้าวไปสู่ “การเป็นประเทศศูนย์กลาง (Hub) ของมหาสมุทรอินเดีย”

³ สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงโคลัมโบ, วิสัยทัศน์ 2025 ของศรีลังกา, โทรเลขที่ CMB ว.322/2560 (8 กันยายน 2560).

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดทฤษฎี

2.1.1 การถ่วงดุลอำนาจ (Balance of Power)

เป็นทฤษฎีแนวสันนิษฐานที่ระบุถึง การก่อรูปของรัฐที่มีอำนาจและเป็นผู้ที่มีอิทธิพลเหนือกว่า (hegemony) ในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และทำให้รัฐอื่นๆ รู้สึกถึงความไม่ปลอดภัยและการถูกคุกคาม ดังนั้นจึงต้องมีการถ่วงดุล เพื่อต้านกับรัฐที่แสดงความเป็นอำนาจเหนือกว่า ขณะที่รัฐที่มีอำนาจเหนือกว่าก็จะพยายามใช้สรรพกำลังแสดงความเหนือต่อรัฐที่อ่อนแอกว่า⁴

แนวคิดนี้จึงเป็นแนวนโยบายที่เน้นไปในการสร้างปัจจัยทางอำนาจโดยเฉพาะทางด้านการเมือง การทหาร เศรษฐกิจและการทูต ในการสร้างดุลเพื่อค้ำจุนกับรัฐที่แข็งแกร่ง (rising power) เพื่อมิให้เกิดการแทรกแซงและครอบงำโดยรัฐที่แข็งแกร่งกว่า

แนวความคิดนี้ตั้งอยู่บนสมมติฐาน ได้แก่

1) ระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็นระบบที่เป็นอนาธิปไตยที่ไม่มีกฎระเบียบหรือองค์กรที่จะมีอำนาจบังคับให้ปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติตามอย่างแท้จริงและเป็นที่มาของการที่ต้องมีการถ่วงดุลอำนาจและจัดสรรทรัพยากรเพื่อคานดุลอำนาจหากมีการแทรกแซงหรือการคุกคามโดยรัฐที่อาจมีอำนาจและสรรพกำลังที่เหนือกว่า

2) เป้าหมายพื้นฐานหลักของแต่ละตัวแสดง (actor) ในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คือ เพื่อความอยู่รอด (own survival) ขณะที่บางตัวแสดง อาจต้องการแผ่ขยายบทบาทและอิทธิพล หรือแม้แต่แสวงหาความเป็นอำนาจ และมีเป้าประสงค์ที่จะครองโลก (universal domination) ดังนั้น ระบบนี้จึงทำให้ตัวแสดงหรือรัฐต่างๆ นอกจากจะวางนโยบายและการจัดการเพื่อผลประโยชน์และความมั่นคงแห่งรัฐแล้วยังต้องคอยหลีกเลี่ยงที่จะไม่ตกเป็นเหยื่อหรือเป้าหมายแห่งการคุกคามโดยรัฐที่แข็งแกร่งกว่าด้วยจึงนำมาซึ่งความพยายามในการถ่วงดุลดังกล่าว

3) โดยที่ปัจจัยทางอำนาจเป็นอำนาจเชิงสัมพัทธ์ (relative nature of power) มิใช่โดยสมบูรณ์ แต่เป็นความสัมพันธ์โดยการปฏิสัมพันธ์กับรัฐต่างๆ ดังนั้น การถ่วงดุลจึงมักจะถูกนำมาใช้เป็นกลไกเพื่อให้เกิดการแบ่งสรรอำนาจในการที่จะถูกครอบงำโดยรัฐใดรัฐหนึ่ง

การถ่วงดุลมักจะดำเนินการผ่านความพยายามและกลไกทั้งภายในและภายนอกรัฐ เพื่อเสริมสร้างความแข็งแกร่งทั้งทางด้านการทหารและด้านเศรษฐกิจรวมทั้งเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการเป็นอิสระและความสามารถในการแข่งขัน สำหรับการสร้างการถ่วงดุลกับภายนอกมักจะเป็นไปในรูปของการสร้างพันธมิตรและแนวร่วมกับรัฐที่อาจมีกำลังเป็นรองกว่า

⁴ Choi, Insu, Small states and the balance of power, Calhoun Institutional Archive of the Naval Postgraduate School, 1995.

(middle powers) เพื่อป้องกันและคานอำนาจกับ rising power และ potential hegemon อย่างไรก็ตาม การเป็นแนวร่วมและพันธมิตรไม่ได้เป็นเงื่อนไขถาวรหรือประกันความมั่นคงได้ตลอดไป แต่การถ่วงดุลภายนอกมักจะเป็นเกมของความร่วมมือ (game of coordination) และแปรเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ด้วย

แนวความคิดนี้ มองว่าระบบความสัมพันธ์ปัจจุบันจะเป็นลักษณะของ soft-balancing โดยประเทศมหาอำนาจขนาดกลางมีแนวโน้มที่จะร่วมมือกันโดยผ่านกลไกหลากหลาย อาทิ ด้านการทูต การเป็นพันธมิตร ผ่านกฎหมาย องค์การระหว่างประเทศ และความร่วมมือทางเศรษฐกิจในรูปแบบต่างๆ เพื่อไม่ให้เกิดลักษณะการเป็นศูนย์อำนาจใหญ่เพียงขั้วเดียว (unipolarity) หรือเพื่อมิให้เกิดการประกาศและบังคับโดยฝ่ายเดียว (unilateralism) โดยหลายประเทศได้พยายามแสดงบทบาทของการเป็นผู้ถ่วงดุล (balancers) และเป็นผู้แข่งขัน (competitors) ในระบบนี้ด้วย

การศึกษารายงานฉบับนี้ ได้นำแนวคิดการถ่วงดุลอำนาจมาเป็นกรอบการมองความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในปัจจุบัน โดยเฉพาะการผงาดขึ้นของจีน (The Rise of China) ที่พัฒนาเศรษฐกิจและขยายบทบาทด้านการเมือง ความมั่นคง โดยเฉพาะการประกาศและดำเนินนโยบายตามยุทธศาสตร์ One Belt One Road (OBOR) และ Built Road Initiatives (BRI) ที่มีจีนเป็นจุดศูนย์กลาง ทำให้หลายประเทศมหาอำนาจ โดยเฉพาะ สหรัฐอเมริกา อินเดีย ญี่ปุ่น เร่งปรับนโยบายและขยายความสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชีย โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับแนวความคิดขยายความร่วมมือในกรอบอินโดแปซิฟิก เพื่อถ่วงดุลและแข่งขันด้านการเมืองและความมั่นคงกันอย่างเข้มข้น นอกจากนี้ โดยที่สหรัฐฯ ได้หันมาใช้นโยบาย America First และเพิ่มมาตรการในการปกป้องทางการค้า และการประกาศฝ่ายเดียวเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทำให้ภูมิเศรษฐศาสตร์ในระดับโลกและภูมิภาคมีความไม่แน่นอน และแต่ละฝ่ายต้องมีการปรับตัวหาประเทศแนวร่วมเพิ่มขึ้นเช่นกัน

2.1.2 แนวความคิดเกี่ยวกับ Small states

โดยที่ประเทศขนาดเล็ก (small state) มักจะมีความอ่อนไหวและคำนึงถึงความอยู่รอด ในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมากกว่าประเทศใหญ่ และให้ความสำคัญเป็นอันดับต้นกับปัจจัยดังกล่าว โดยสะท้อนออกมาในแนวนโยบายต่างประเทศอย่างชัดเจนมากกว่าประเทศใหญ่ ขณะที่ประเทศใหญ่มักจะให้ความสำคัญกับปัจจัยและเงื่อนไขภายในประเทศมากกว่าประเทศเล็ก และประเทศใหญ่มักจะมีหนทางเลือกในการดำเนินนโยบายมากกว่าประเทศเล็ก

ประเทศขนาดเล็กมักจะคำนึงถึงปัจจัยและเงื่อนไขของความมั่นคง และการแข่งขันทางเศรษฐกิจจากภายนอกมากกว่าปัจจัยภายใน แต่หากประเทศเล็กวางยุทธศาสตร์ที่ดี รวมถึงการสร้าง alliance of shelter ก็สามารถสร้างการต่อรองและการแข่งขันในระบบระหว่างประเทศได้เช่นกัน

ประเทศเล็กมักจะมองหาหลักประกันความมั่นคงโดยเฉพาะกับประเทศเพื่อนบ้านที่แข็งแกร่ง นอกจากนี้ประเทศเล็กมักจะพยายามหาแนวร่วมในรูปแบบต่างๆ สำหรับการเปลี่ยนผ่านในการพัฒนาประเทศ (transformation) และมักจะส่งผลกระทบระดับลึกทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของประเทศเล็กด้วย⁵

⁵ Wikipedia, Small Power [Online], Available from: https://en.wikipedia.org/wiki/Small_power.

Baldur Thorhallsson and Alyson J. K. Bailes เห็นว่าประเทศเล็กมักจะมี ความอ่อนไหวและต้องการแหล่งพักพิงคุ้มครอง (shelter) ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และทางสังคม โดย ในทางการเมืองและการทูต มักจะผูกพันในการใช้ shelter ตามปทัสฐานและกฎระเบียบของระบบ ระหว่างประเทศ สำหรับในด้านเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นตัวขับเคลื่อนการพัฒนาที่สำคัญ มักจะโดยผ่านการ ให้ความช่วยเหลือ และการกู้ยืมเงินโดยผ่านรัฐ หรือองค์กรระหว่างประเทศ โดยจะพึ่งพิงต่อระบบ เศรษฐกิจการค้าระหว่างประเทศเป็นอย่างสูง สำหรับด้านสังคม นับได้ว่าประเทศเล็ก มีความเสี่ยง ทางด้านวัฒนธรรม การศึกษา และการพึ่งพิงเทคโนโลยี ขณะที่อาจจะไม่ได้พัฒนานวัตกรรมในสิ่ง เหล่านี้มากพอ ดังนั้น ประเทศเล็กจึงต้องคำนึงถึงการเผชิญกับสิ่งเหล่านี้ เพราะประเทศที่ให้ การช่วยเหลือ (shelter providers) อาจยื่นเงื่อนไข ที่ทำให้ประเทศเล็กเหล่านี้ไม่มีความเป็นอิสระ หรือมีทางเลือกมากนักในการดำเนินนโยบาย

ลักษณะสำคัญของประเทศเล็กมักจะถูกกำหนดโดยการพึ่งพิง (dependence) เพราะไม่มีกำลังความสามารถด้วยตนเองมากพอ ดังนั้น จึงมีแนวโน้มที่จะต้องใช้ความพยายามเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องรักษาความเป็นกลาง หรือการสร้างพันธมิตร และหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้า โดยเฉพาะ ประเทศเล็กที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ในภูมิภาค (located in geopolitical regions) ยิ่งต้อง ดำเนินนโยบายที่จะรักษาความเป็นกลางและการรักษาสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ (status quo oriented) ให้ได้มากที่สุด และเมื่อมีประเด็นแห่งความเสี่ยงหรือความขัดแย้งก็จะยิ่งพยายามทำให้เป็นประเด็น ของประชาคมระหว่างประเทศ (internationalize) มากกว่าที่จะเป็นประเด็นเฉพาะของตนเอง

ประเทศเล็กจึง “เป็น” และ “มีความจำเป็น” ที่จะเคารพและยึดถือในกฎหมาย และระเบียบระหว่างประเทศ (lovers of the law) และมีแนวโน้มที่มุ่งแสวงหาพันธมิตรและแนวร่วม เพื่อลดทอนอำนาจของประเทศมหาอำนาจ และเพิ่มการยอมรับต่อประเทศเล็กมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงและการทหาร

สำหรับฐาน (bases) และแนวทาง (means) การสร้างอำนาจต่อรองของประเทศเล็ก แบ่งกลุ่มได้ดังนี้

1) มีความพิเศษที่สามารถเพิ่มอำนาจการต่อรองด้วยตนเอง (Particular-intrinsic power) ประเทศเล็กส่วนใหญ่อาจขาดสรรพกำลังในหลายเงื่อนไขปัจจัย แต่บางประเทศอาจมี ศักยภาพสำหรับการเสริมสร้างอำนาจการต่อรอง แต่จะได้รับการยอมรับมากเพียงใดขึ้นกับความ สามารถในการกำหนดยุทธศาสตร์และการดำเนินนโยบายของรัฐนั้น อาทิ การมีที่ตั้งทางยุทธศาสตร์ และการครอบครองทรัพยากรสำคัญ

2) ได้รับอำนาจจากผู้อื่น (Derivative power) ประเทศเล็กอาจดำเนินนโยบาย เพื่อโน้มน้าวให้รัฐที่ใหญ่กว่าหรือประเทศมหาอำนาจดำเนินนโยบาย เพื่อเพิ่มผลประโยชน์ของตน และถ่ายโอนอำนาจบางอย่างให้ ซึ่งขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของประเทศใหญ่และ ประเทศเล็กเหล่านั้น ว่ามีผลประโยชน์และไม่ตรีระหว่างกันเพียงใด

3) การสร้างอำนาจการต่อรองร่วม (Collective power) เป็นความสัมพันธ์ เพื่อสร้างแนวร่วมระหว่างประเทศเล็กกับประเทศเล็ก ที่อาจมีประเด็นผลประโยชน์ร่วมกันในบางกรณี (single-issue groupings) หรือดำเนินการร่วมกันผ่านสถาบันระหว่างประเทศ สำหรับกรณีของ ศรีลังกา ซึ่งเป็นประเทศเกาะขนาดเล็กที่อยู่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง และการช่วงชิงอำนาจและ

ผลประโยชน์ในภูมิภาคอย่างเข้มข้น โดยเฉพาะการเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ทางทะเลของมหาสมุทรอินเดีย ซึ่งมีนัยทั้งทางด้านการเมือง การทหาร และเศรษฐกิจการค้า การลงทุนที่สำคัญ จะเห็นได้ว่าศรีลังกาเองได้พยายามใช้ประโยชน์จากการเป็น strategic location ดังกล่าว เพื่อนำมาเป็นจุดดึงดูดและเพิ่มอำนาจในการต่อรอง (ที่แม้จะมีอยู่อย่างจำกัด)

อย่างไรก็ดี การสร้างโอกาสของการพัฒนาประเทศจากวิสัยทัศน์และการวางนโยบายเพื่อพัฒนาประเทศไปสู่การเป็น Hub ของมหาสมุทรอินเดียดังกล่าว ได้ทำให้ศรีลังกาได้รับความสำคัญจากประเทศมหาอำนาจ และสามารถสร้างแนวร่วมในการหาพันธมิตรระหว่างประเทศเพื่อพัฒนาประเทศ อีกทั้งสามารถเพิ่มบทบาทในการเป็น balancer ของภูมิภาคได้อย่างน่าสนใจอีกด้วย

2.1.3 SWOT Analysis

ผู้ศึกษาเห็นว่า การวิเคราะห์เพื่อเสนอแนะในเชิงนโยบาย เพื่อส่งเสริมการขยายโอกาสและความร่วมมือระหว่างไทยและศรีลังกานั้น ควรที่จะเข้าใจสภาพแวดล้อมภายใน ซึ่งได้แก่ จุดแข็ง (Strengths) และจุดอ่อน (Weaknesses) ของประเทศไทย โดยพิจารณาถึงโครงสร้าง (Structure) กลยุทธ์ (Strategy) ระบบ (System) ทักษะความชำนาญ (Skill) ค่านิยมร่วม (Shared Value) บุคลากร (Staff) ฯลฯ ขณะที่พิจารณาศรีลังกาในฐานะสภาวะแวดล้อมภายนอก อาทิ ลักษณะทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม กฎหมายและนโยบายสำคัญ (Law and Policy) รัฐบาล (Government) เทคโนโลยี (Technology) แนวโน้มการแข่งขัน (Trend) เพื่อประเมินและวิเคราะห์ โอกาส (Opportunities) และอุปสรรค (Threats) ระหว่างกัน⁶ เพื่อการปรับกลยุทธ์ของไทยต่อศรีลังกาให้ชัดเจนและสอดคล้องยิ่งขึ้น

2.2 บรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.2.1 Small states and the balance of power

เป็นวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทที่ศึกษาและอธิบายเกี่ยวกับทฤษฎีและแนวคิดที่ว่าด้วย Small states and the balance of power เพื่อเป็นกรอบในการวิเคราะห์รูปแบบการถ่วงดุลอำนาจและพฤติกรรมของรัฐเล็ก (small states) ในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ซึ่งผู้ศึกษาได้นำกรอบการวิเคราะห์ดังกล่าวมาศึกษาบทบาทของประเทศมหาอำนาจในภูมิภาค และระดับโลก ที่มีผลต่อประเทศขนาดเล็ก เช่น ศรีลังกาและไทย ท่ามกลางบริบทระหว่างประเทศของการสร้างดุลอำนาจในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต

2.2.2 ยุทธศาสตร์ OBOR และ Belt Road Initiative (BRI)

ศึกษาการประกาศนโยบายเกี่ยวกับ One Belt One Road (OBOR) และ Belt Road Initiative (BRI) และความเคลื่อนไหวที่สำคัญ (ประมวลจากรายงานและข่าวสารที่เกี่ยวข้อง)

⁶ Wikipedia, SWOT Analysis [Online], Available from: http://en.wikipedia.org/wiki/SWOT_Analysis [2018, June 16].

2.2.3 The Free and Open Indo-Pacific and Implications for ASEAN โดย

John Lee, ISEAS Yusof Ishak Institute

เป็นบทความเกี่ยวกับแนวคิดและความเคลื่อนไหวของประเทมหาอำนาจ ได้แก่ สหรัฐฯ ออสเตรเลีย ญี่ปุ่น และอินเดีย ในการเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์และความร่วมมือในกรอบของอินโดแปซิฟิก และนับต่ออาเซียน

2.2.4 บทบาทและความเคลื่อนไหวสำคัญของประเทมหาอำนาจต่อศรีลังกา

อาทิ การเยือนของผู้ในระดับสูง การเข้าร่วมการประชุมในกรอบต่างๆ และการให้ความช่วยเหลือ หรือการมีปฏิสัมพันธ์ที่สำคัญต่อศรีลังกา (ประมวลจากรายงานและข่าวสารที่เกี่ยวข้อง)

2.2.5 นโยบายและความเคลื่อนไหวที่สำคัญของศรีลังกา

วิสัยทัศน์ 2025 การเป็นประเทศเจ้าภาพจัดการประชุม Indian Ocean Conference 2017 ความเคลื่อนไหวทางการเมืองภายในของศรีลังกาที่สำคัญ และการจัดทำความตกลงเขตการค้าเสรีกับประเทศต่างๆ (รายงานของสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงโคลัมโบ)

2.2.6 ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาของประเทศไทย

ได้แก่ เป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยเป้าหมายใน 5 ปีแรก ได้แก่ การปรับเปลี่ยนระบบต่าง ๆ ครั้งใหญ่ โดยเน้นแก้ไขสิ่งที่เป้นจุดอ่อนของประเทศ และใช้จุดแข็งของประเทศให้เกิดประโยชน์ในวัตรกรรมใหม่ ๆ เข้ามาผสมผสานเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ และเป้าหมายใน 10 ปี ได้แก่ การมีระบบเศรษฐกิจที่ดี โดยเริ่มจากการสนับสนุนการวิจัย การนำเทคโนโลยีมาผสมผสานกับสินค้าโดยเฉพาะกลุ่มเกษตรและสาธารณสุข และสร้างบุคลากรทางการวิจัยเพื่อรองรับเทคโนโลยีใหม่ ๆ และเป้าหมายใน 15 ปี มุ่งให้ประชากรมีคุณภาพ มีความรู้และทักษะลดความเหลื่อมล้ำ โดยการจัดสรรทรัพยากร และกระจายบริการจากภาครัฐอย่างทั่วถึง สำหรับเป้าหมายใน 20 ปี อยู่ยู่ที่การสร้างกลไกเศรษฐกิจและสังคมของประเทศให้มีเสถียรภาพ ระบบราชการของไทยเป็นแบบดิจิทัล รวมทั้งวางแผนบริหารจัดการ เพื่อความยั่งยืนของระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม⁷

2.2.7 บันทึกความเข้าใจว่าด้วยความเป้นหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจ (MOU on Economic Strategic Partnership)

ในระหว่างการเยือนศรีลังกาอย่างเป็นทางการของ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ระหว่าง 12-13 กรกฎาคม ค.ศ. 2018 ได้มีการลงนามบันทึกความเข้าใจฯ ครอบคลุมใน 10 สาขา ได้แก่ ด้านการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการเกษตร ด้านการประมง ด้านอัญมณี ด้านการท่องเที่ยว ด้านการพัฒนาธุรกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (SMEs) ด้านการเงิน ด้านการพัฒนาบรรจภัณฑ์ ด้านการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ นอกจากนี้ การเยือนดังกล่าวยังได้มีการประกาศเริ่มเจรจาจัดทำความตกลงเขตการค้าเสรี (FTA) ระหว่างไทยและศรีลังการอบแรกด้วย

⁷ สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ร่างยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://nesdb.go.th> [1 กรกฎาคม 2561].

2.3 สรุปกรอบแนวคิด

ศรีลังกาเป็นประเทศเกาะขนาดเล็ก แต่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ในมหาสมุทรอินเดีย ประวัติศาสตร์ของศรีลังกามักจะถูกแทรกแซงทางการเมืองและเศรษฐกิจโดยประเทศมหาอำนาจ ปัจจุบันศรีลังกาอยู่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางภูมิรัฐศาสตร์และภูมิเศรษฐกิจในภูมิภาคและระดับโลกเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ

ศรีลังกายามอย่างยิ่งที่จะรักษาดุลและขับเคลื่อนกระบวนการเปลี่ยนผ่าน เพื่อเร่งการพัฒนาประเทศให้ทันสมัย และมุ่งไปสู่การเป็นประเทศเศรษฐกิจชั้นนำและการเป็น Hub ของภูมิภาค มหาสมุทรอินเดียและเอเชีย ซึ่งกระบวนการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีนัยสำคัญและนับเป็นโอกาสสำหรับไทยในการขยายความร่วมมือกับศรีลังกาทั้งในกรอบทวิภาคีและพหุภาคีด้วย โดยเฉพาะการที่ศรีลังกาและไทยได้ลงนามบันทึกความเข้าใจว่าด้วยการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจและการเริ่มเจรจาจัดทำความตกลงเขตการค้าเสรีระหว่างกัน

การศึกษาในรายงานฉบับนี้ ได้ใช้กรอบการมองระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศว่าด้วย Balance of power ที่สะท้อนภาพความขัดแย้ง และความร่วมมือของประเทศมหาอำนาจ ในการรักษาดุลซึ่งกันและกัน ขณะที่โครงสร้างใหญ่ดังกล่าว ได้ส่งผลกระทบต่อการปรับตัวของประเทศระดับกลาง และประเทศเล็กๆ (small states) ในภูมิภาคซึ่งรวมถึงศรีลังกาและไทยด้วย

ขณะเดียวกัน ผู้ศึกษาได้ใช้กรอบ SWOT วิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็งของไทย ในฐานะที่เป็นปัจจัยภายใน ขณะที่มองบทบาทและความเคลื่อนไหวของศรีลังกาเป็นปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก เพื่อนำปัจจัยต่างๆ ดังกล่าว มาประเมินและวิเคราะห์เกี่ยวกับโอกาสและอุปสรรค ในการขยายความร่วมมือระหว่างกันต่อไป

บทที่ 3 ผลการศึกษา

3.1 บริบทและยุทธศาสตร์การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในภูมิภาคเอเชียและระดับโลก

นับตั้งแต่จีนได้เปิดประเทศและมุ่งพัฒนาระบบเศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ตั้งแต่ปลายทศวรรษที่ 1980 เศรษฐกิจของจีนยังมีขนาดเล็กกว่าเศรษฐกิจสหรัฐฯ ถึง 15 เท่าและมีขนาดเล็กกว่าเศรษฐกิจของอินเดีย แต่ปัจจุบัน GDP ของจีน มีมูลค่า 12 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐฯ (สหรัฐฯ มีมูลค่า 19 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) คิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 60 ของเศรษฐกิจสหรัฐฯ อีกทั้งเมื่อเปรียบเทียบกับอินเดีย เศรษฐกิจของจีนมีขนาดใหญ่กว่าอินเดีย 5 เท่า (GDP อินเดีย เท่ากับ 2 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐฯ)⁸

แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจของจีน โดยเฉพาะการก้าวขึ้นสู่อำนาจของประธานาธิบดี Xi Jinping และการประกาศยุทธศาสตร์ One Belt One Road (OBOR) และ Belt Road Initiative (BRI) ได้ส่งผลกระทบต่อภูมิรัฐศาสตร์และภูมิเศรษฐศาสตร์เป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากยุทธศาสตร์แนวนโยบายนี้ เป็นการขยายบทบาทในระดับโลกของจีน โดยผ่านการเชื่อมโยงทางด้านเศรษฐกิจและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของภูมิภาคซึ่งมีจีนเป็นศูนย์กลาง (China-centered trading network) โดยมีกลไกสำคัญที่ให้ความช่วยเหลือด้านการให้เงินกู้แก่ประเทศกำลังพัฒนาผ่าน Asian Infrastructure Investment Bank (AIIB) ของจีน ที่หลายฝ่ายเห็นว่า The Rise of China เป็นทั้ง “โอกาส” และ “ภัยคุกคาม” ต่อระบบเศรษฐกิจการเมืองโลกด้วยเช่นกัน

แม้จีนจะประกาศว่ายุทธศาสตร์ดังกล่าว เป็นไปเพื่อต่อสู้กับความท้าทายจากแนวโน้มเศรษฐกิจโลกที่ชะลอตัว มีความไม่แน่นอนสูง และมีแนวโน้มไปในทางปกป้องทางการค้า (Protectionism) ซึ่งสะท้อนได้เป็นอย่างดีจากการชนะการเลือกตั้งของประธานาธิบดี Donald Trump ของสหรัฐฯ ที่เคยเป็นประเทศแนวหน้าของการปกป้องเศรษฐกิจเสรีนิยมและโลกาภิวัตน์ การประกาศนโยบาย America First ในสมัยของประธานาธิบดี Trump ทำให้แนวโน้มของการปกป้องและการตอบโต้ทางการค้า นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอย่างมีนัยสำคัญ โดยจีนมีแผนการชัดเจนว่าจะผลักดันให้เกิดระเบียบโลกทางด้านการความมั่นคงและเศรษฐกิจแบบจีนให้ได้ภายในปี ค.ศ. 2025 ขณะที่ สงครามทางการค้าระหว่างสหรัฐฯ กับจีน ก็ได้ส่งผลกระทบต่อระเบียบเศรษฐกิจโลกเพิ่มขึ้นเป็นลำดับด้วยเช่นกัน

การผงาดขึ้นของจีนทั้งในเชิงภูมิรัฐศาสตร์และภูมิเศรษฐศาสตร์ดังกล่าว โดยเฉพาะประเด็นเกี่ยวกับการอ้างกรรมสิทธิ์ในหมู่เกาะทะเลจีนใต้ได้สร้างความหวงกังวลให้กับประเทศมหาอำนาจในภูมิภาคและระดับโลกหลายฝ่าย ญี่ปุ่นเป็นประเทศแรกที่มีความชัดเจนและต่อเนื่องในการเสนอ

⁸ กระทรวงการต่างประเทศ, สรุปผลงานอภิปรายทางวิชาการเรื่อง “จีน VS สหรัฐฯ 2018”, โทรเลขที่ 1304/ว.359/2561 (30 พฤษภาคม 2561).

แนวคิดอินโด-แปซิฟิกในกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศ นายกรัฐมนตรี Shinzo Abe ของญี่ปุ่น ได้ระบุถึง Free and Open Indo-Pacific (FOIP) ในหลายวาระโอกาส และภายหลังเมื่อประธานาธิบดี Donald Trump เข้ารับตำแหน่งเมื่อเดือนมกราคม ค.ศ. 2017 ญี่ปุ่นได้พยายามขยายแนวคิด FOIP อย่างเต็มที่ ซึ่งตรงกับที่รัฐบาลของประธานาธิบดี Trump กำลังมองหา broad strategic framework ในการปฏิสัมพันธ์กับเอเชีย

สหรัฐฯ ได้ริเริ่มกรอบการหารือด้านความมั่นคงกับญี่ปุ่น อินเดีย และออสเตรเลีย (Quadrilateral Security Dialogue : Quad) ในช่วงการประชุม East Asia Summit (EAS) เมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน ค.ศ. 2017 โดยกลุ่ม Quad ได้หารือเพื่อมุ่งการคงให้ภูมิภาคอินโด-แปซิฟิกเป็นภูมิภาคที่เสรีและเปิดกว้าง โดยมีท่าทีร่วมเพื่อผลักดันระเบียบที่อยู่บนพื้นฐานกฎเกณฑ์ (rules-based order) การเคารพกฎหมายระหว่างประเทศ เสรีภาพในการเดินเรือและบินผ่าน ความมั่นคงทางทะเล การต่อต้านการก่อการร้าย และส่งเสริมการเชื่อมโยง อย่างไรก็ตาม กรอบความร่วมมือนี้ยังอยู่ระหว่างการพัฒนาและยังไม่มีโครงการที่เป็นรูปธรรมชัดเจนมากนัก ขณะที่แนวคิดนี้ ถูกมองว่าเป็นการปิดล้อมในการผงาดขึ้นของจีน (containment of the rise of China) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าระบบการเมืองโลกได้เปลี่ยนไปสู่รูปแบบหลายขั้วอำนาจ (multipolar world) และหลายระดับชั้น (multilayered regional policy) มากขึ้นด้วย ส่งผลให้ประเทศในภูมิภาคต่างต้องปรับตัวและพยายามหาจุดสมดุลท่ามกลางการแข่งขันของประเทศมหาอำนาจในบริบทที่กำลังเปลี่ยนแปลงเหล่านี้

3.2 การปรับใช้ทฤษฎี: บทบาทและความเคลื่อนไหวสำคัญของประเทศมหาอำนาจในศรีลังกา

ภายใต้บริบทและความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงของประเทศมหาอำนาจในระดับโลกและภูมิภาคดังกล่าว จะเห็นได้ว่าศรีลังกาซึ่งเป็นประเทศเล็ก (small state) ผ่านสภาวะสงครามกลางเมืองมายาวนาน และอยู่ในช่วงของการฟื้นฟูบูรณะประเทศ การมีที่ตั้งทางยุทธศาสตร์ในเส้นทางการเดินเรือในมหาสมุทรอินเดียมาตั้งแต่สมัยโบราณ ปัจจุบัน ภูมิรัฐศาสตร์ดังกล่าวได้ถูกขบขัน และดึงดูดให้ประเทศมหาอำนาจและประเทศต่างๆ เพิ่มการมีปฏิสัมพันธ์กับศรีลังกามากขึ้น

นับตั้งแต่ศรีลังกายุติสงครามกลางเมืองโดยการปราบปรามทางทหารอย่างเด็ดขาดภายใต้การนำของอดีตประธานาธิบดี Mahinda Rajapaksa เมื่อปี ค.ศ. 2009 รัฐบาลศรีลังกาในเวลานั้น ได้ถูกประณามทางด้านสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรงจากประเทศตะวันตก ทำให้นโยบายด้านเศรษฐกิจ การเมือง และการต่างประเทศของศรีลังกา หันไปใกล้ชิดกับจีน และได้รับความช่วยเหลือจากจีนเป็นจำนวนมาก เนื่องจากจีนกำลังแผ่ขยายบทบาททางเศรษฐกิจการเมืองการทหารทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลก โดยศรีลังกานับเป็น jigsaw ที่สำคัญอันหนึ่งของจีน ตามแนวคิด String of pearls ของจีนในมหาสมุทรอินเดีย

จีนได้เข้าไปลงทุนวางโครงสร้างพื้นฐาน โดยพัฒนาท่าเรือและท่าอากาศยานที่เมือง Hambantota ซึ่งอยู่ทางตอนใต้ของศรีลังกา แม้ Hambantota จะมีภูมิประเทศที่แห้งแล้งและกันดาร ต้องลงทุนสร้างโครงสร้างพื้นฐานด้วยเงินทุนจำนวนมหาศาล แต่โดยที่เมืองนี้เป็นบ้านเกิดของอดีตประธานาธิบดี Rajapaksa และมีชัยภูมิที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การเมืองและความมั่นคง

ของจีนในมหาสมุทรอินเดีย โครงการดังกล่าวจึงเป็นโครงการขนาดใหญ่ (Megaproject) ที่มีนัยทางการเมือง ความมั่นคง และเศรษฐกิจต่อศรีลังกาและจีนเป็นอย่างยิ่ง⁹

ท่าเรือ Hambantota ได้เริ่มก่อสร้างในปี ค.ศ. 2008 และแล้วเสร็จสำหรับเฟสที่ 1 และ 2 เมื่อปี ค.ศ. 2012 ปัจจุบัน ท่าเรือดังกล่าวมีพื้นที่ประมาณ 3,000 เอเคอร์ และเปิดให้บริการแล้ว แต่เรือสินค้าที่ใช้บริการท่าเรือดังกล่าวยังมีไม่มากนัก ส่วนใหญ่เป็นเรือสินค้าที่บรรทุกถยนต์ขนาดเล็ก เนื่องจากการเชื่อมโยงท่าเรือกับเมืองสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรุงโคลัมโบ ยังไม่สะดวกและใช้เวลาเดินทางด้วยรถยนต์นานถึงกว่า 5 ชั่วโมง ขณะที่การขนส่งไปส่วนต่างๆ ของประเทศก็อยู่ระหว่างการพัฒนาด่าน ทางด่วน และระบบรางที่ต้องใช้เวลาก่อสร้างอีกนานพอสมควรด้วยเช่นกัน

จีนยังได้ลงทุนในโครงการขนาดใหญ่ที่สำคัญอีกหลายโครงการ โดยเฉพาะการพัฒนาท่าเรือ Colombo และการลงทุนขยาย Colombo Port City Project ด้วยการถมทะเลบริเวณชายฝั่งใจกลางกรุงโคลัมโบในพื้นที่ที่ต่อเนื่องกับท่าเรือกรุงโคลัมโบ เพื่อพัฒนาเมืองใหม่และจะจัดตั้ง Financial Centre ในโครงการดังกล่าวด้วย¹⁰

ตลอดทศวรรษของการดำรงตำแหน่งของอดีตนายกรัฐมนตรี Rajapaksa ศรีลังกาค่อนข้างจะเหินห่างจากประเทศมหาอำนาจอื่นๆ โดยเฉพาะประเทศตะวันตก และอินเดีย แม้ญี่ปุ่นพยายามจะเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์ โดยนายกรัฐมนตรี Shinzo Abe ได้เยือนศรีลังกา เมื่อวันที่ 7 กันยายน ค.ศ. 2014 (นับเป็นนายกรัฐมนตรีญี่ปุ่นที่เดินทางเยือนศรีลังกาในรอบ 24 ปี) หลังจากนั้น ประธานาธิบดี Xi Jinping ก็ได้เยือนศรีลังกาเช่นกัน ในวันที่ 16 กันยายน ค.ศ. 2014 เพื่อเข้าไปวางศิลาฤกษ์โครงการ Colombo Port City Project ซึ่งการเยือนศรีลังกาของผู้นำญี่ปุ่นและจีนในช่วงเดียวกัน สะท้อนภาพความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัดว่าจีนมีโครงการที่ก้าวหน้าเป็นรูปธรรมหลายโครงการในศรีลังกา แต่ประเทศอื่นๆ หรือแม้แต่ญี่ปุ่นที่แม้จะแสดงความสนใจ แต่ก็ยังสงวนท่าทีและใช้เวลาตัดสินใจผลักดันโครงการต่างๆ ที่นานกว่าจีนมาก

นอกจากนี้ ในสมัยอดีตนายกรัฐมนตรี Rajapaksa ยังมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดทางการทหารกับจีน รวมทั้งได้อนุญาตให้เรือดำน้ำนิวเคลียร์ของจีนมาแวะจอดที่ท่าเรือ Colombo ของศรีลังกาหลายครั้ง โดยเฉพาะในช่วงปี ค.ศ. 2014 ซึ่งเป็นช่วงปลายสมัยการดำรงตำแหน่งของอดีตนายกรัฐมนตรี Rajapaksa) สร้างความไม่พอใจแก่รัฐบาลอินเดียเป็นอย่างยิ่ง

ความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างศรีลังกากับจีนทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง และการต่างประเทศได้หยุดชะงักไป เมื่อนาย Maithripala Sirisena ชนะการเลือกตั้งประธานาธิบดีเมื่อต้นปี ค.ศ. 2015 หลายโครงการขนาดใหญ่ของจีน ได้ถูกทบทวนและชะลอไปเป็นเวลาเกือบปี รวมถึงการทบทวนโครงการ Colombo Port City Project และโครงการพัฒนาท่าเรือที่เมือง Hambantota

สำหรับโครงการท่าเรือ Hambantota ซึ่งมีประเด็นความขัดแย้งทางการเมืองภายในและการเมืองระหว่างประเทศเป็นอย่างสูงนั้น รัฐบาลของประธานาธิบดี Sirisena ได้เดินหน้าที่จะ

⁹ Daily FT, Implications of inward FDI on China: Lessons to be learnt [Online], Available from: <http://www.ft.lk> [2018, June 25].

¹⁰ Daily FT, CM Port pays final \$584 m for H'tota Port [Online], Available from: <http://www.ft.lk> [2018, June 25].

พัฒนาและขยายท่าเรือ Hambantota เฟสที่ 3 และ 4 ต่อ โดย Sri Lanka Port Authority (SLPA) ได้ลงนามความตกลงพัฒนาท่าเรือ Hambantota กับ China Merchants Port Holdings (CM Port) ของจีน เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม ค.ศ. 2017 ซึ่งเป็นความตกลงที่ให้สัมปทาน CM Port ในการลงทุนพัฒนาและบริหารจัดการท่าเรือ Hambantota เป็นระยะเวลา 99 ปี โดย CM Port มีแผนจะพัฒนาท่าเรือ Hambantota โดยจะจัดให้มีการบริหารท่าเรือและการบริการโลจิสติกส์แบบครบวงจรในระดับภูมิภาค

แม้ว่าจะมีผู้หวั่นวิตกประเด็นที่ SLPA ทำความตกลงกับ CM Port โดยยินยอมให้ CM Port เข้าท่าเรือ Hambantota ยาวนานถึง 99 ปี เป็นการสูญเสียอธิปไตยและผลประโยชน์ของชาติให้กับจีน แต่รัฐบาลศรีลังกา ยังคงยืนยันว่าการท่าเรือของศรีลังกา ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนจาก กองทัพเรือ ตำรวจ และผู้แทนกระทรวงกลาโหม จะเป็นผู้ควบคุมดูแลด้านความมั่นคงของท่าเรือ และพื้นที่โดยรอบ ไม่มีฝ่ายจีนเข้ามาเกี่ยวข้องแต่อย่างใด อย่างไรก็ดี การที่รัฐบาลศรีลังกามีนโยบายที่จะให้จีนพัฒนาเขตอุตสาหกรรม (industrial zone) ใกล้กับท่าเรือ Hambantota ได้สร้างความไม่พอใจแก่ชาวศรีลังกา และเกิดการประท้วงอยู่เป็นระยะ

โดยที่ศรีลังกาเพิ่งฟื้นจากภาวะสงครามไม่นาน ดังนั้น ความประสงค์ในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ท่าเรือ ท่าอากาศยาน และเครือข่ายการคมนาคม จึงยังมีอยู่อีกมาก และต้องใช้เงินลงทุนจำนวนมาก รัฐบาลจำเป็นต้องสร้างดุลและดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ โดยเฉพาะการพัฒนาพื้นที่ในบริเวณภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นเขตสู้รบเก่าในช่วงสงครามกลางเมืองของศรีลังกา อาทิ การพัฒนาโครงการต่างๆ ในเมือง Trincomalee ซึ่งมีท่าเรือธรรมชาติ (harbor) ที่ใหญ่เป็นอันดับสองของโลก และเป็นอีกจุดยุทธศาสตร์ที่เป็นเส้นทางการเดินเรือเชื่อมต่อกับดินแดนทางภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียตะวันออก

Trincomalee ยังเป็นฐานทัพเรือและฐานทัพอากาศที่สำคัญของศรีลังกา ซึ่งการพัฒนา Trincomalee เป็นอีกโครงการขนาดใหญ่ที่รัฐบาลศรีลังกาพยายามถ่วงดุลกับอิทธิพลจีนทางด้านเศรษฐกิจและความมั่นคง โดยศรีลังกาพยายามผลักดันเจรจาเชิญชวนอินเดียและญี่ปุ่นที่มีผลประโยชน์ใกล้เคียงกัน เข้าไปลงทุนการบริหาร Oil Tank ท่าเรือ และอุตสาหกรรมต่อเนื่อง ทั้งนี้ เมื่อเดือนกันยายน ค.ศ. 2017 นาย Kenichi Suganuma เอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำศรีลังกาให้สัมภาษณ์กับสื่อมวลชนว่า ญี่ปุ่นอยู่ระหว่างการเจรจาท้าทายกับอินเดียเกี่ยวกับการพัฒนาท่าเรือ Trincomalee แต่ยังไม่ได้ประกาศแผนร่วมกันที่ชัดเจน

นายกรัฐมนตรี Narendra Modi ของอินเดีย ซึ่งประกาศแนวนโยบาย SAGAR “Security and Growth for All in the Region” เป็นแนวทางในการมีปฏิสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างอินเดียกับประเทศในภูมิภาคมหาสมุทรอินเดีย รวมทั้งอินเดียมีนโยบายที่จะพัฒนาท่าเรือและ maritime logistics ในศรีลังกา มัลดีฟส์ มอริเชียส และซีเชลส์ให้ทันสมัยยิ่งขึ้นนั้น ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างศรีลังกากับอินเดียยังได้สะท้อนในหลายกรณี รวมถึงประเด็นการจอดแวะท่าเรือศรีลังกาของเรือดำน้ำจีน โดยเมื่อเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2017 ทางจีนได้ขออนุญาตนำเรือดำน้ำแวะจอดที่ท่าเรือกรุงโคลัมโบอีก แต่รัฐบาลประธานาธิบดี Sirisena ไม่อนุญาต ซึ่งในช่วงดังกล่าว นายกรัฐมนตรี Modi ของอินเดียยังได้เยือนศรีลังกาอย่างเป็นทางการเป็นครั้งที่ 2 ในห้วงเวลาไม่ถึง 2 ปีด้วย

พัฒนาการที่แสดงถึงการสอดประสานความสัมพันธ์อันใกล้ชิดกับอินเดีย และการขับเคลื่อนบทบาทของศรีลังกาต่อภูมิภาคมหาสมุทรอินเดียให้เพิ่มขึ้นอีกประการหนึ่ง ได้แก่ การที่ศรีลังกาเป็นประเทศเจ้าภาพจัดการประชุม Indian Ocean Conference ครั้งที่ 2 ที่กรุงโคลัมโบ เมื่อวันที่ 31 สิงหาคม-1 กันยายน ค.ศ. 2017¹¹

สาระสำคัญของการประชุม IOC ครั้งที่ 2 สะท้อนจากท่าทีของอินเดียที่เป็นผู้ริเริ่มกรอบนี้ และศรีลังกาในฐานะประเทศเจ้าภาพครั้งที่ 2 โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอินเดียได้ระบุว่ามหาสมุทรอินเดียเป็นเส้นทางการค้าและการเดินเรือที่สำคัญยิ่ง กว่าครึ่งหนึ่งของเรือเดินสมุทรในโลกเดินทางผ่านมหาสมุทรอินเดีย ขณะที่มหาสมุทรอินเดียเป็นเส้นทางการขนส่งสินค้าทางเรือกว่า 1 ใน 3 ของโลก และเป็นเส้นทางการขนส่งน้ำมันกว่า 2 ใน 3 ของโลก ซึ่งอินเดียประสงค์จะดำรงความสงบและความมั่นคงในภูมิภาคมหาสมุทรอินเดีย (Indian Ocean Region) เนื่องจากอินเดียมีบทบาทสำคัญไม่เพียงในเชิงภูมิศาสตร์ แต่ยังรวมถึงมรดกทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในภูมิภาคแห่งนี้

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอินเดียได้เน้นถึงแนวนโยบาย SAGAR “Security and Growth for All in the Region” ของนายกรัฐมนตรี Narendra Modi ว่าเป็นแนวทางที่ชัดเจนของอินเดียในการปฏิสัมพันธ์กับประเทศในภูมิภาคมหาสมุทรอินเดีย โดยอินเดียจะให้ความสำคัญกับความร่วมมือด้านความมั่นคง จะสนับสนุนการให้ความช่วยเหลือด้านภัยธรรมชาติ การต่อต้านการก่อการร้ายและโจรสลัด รวมทั้งสนับสนุนความร่วมมือด้านการค้าการลงทุนและการพัฒนาเพื่อความยั่งยืนในภูมิภาคอย่างเต็มที่ อินเดียจะให้ความสำคัญกับหลักประกันความมั่นคง เพราะการจะฟื้นฟูเศรษฐกิจ ที่ใช้ประโยชน์จากทะเลและการเดินเรือจำเป็นต้องมีความสงบและมีเสถียรภาพ ซึ่งประเทศที่เกี่ยวข้องสมควรที่จะปฏิบัติตามกฎระเบียบโลกร่วมกัน

นาย Wickremasinghe นายกรัฐมนตรีของศรีลังกา ได้ระบุถึงการที่เศรษฐกิจและการเงินโลกกำลังอยู่ในช่วง rebalance จากอเมริกาเหนือและยุโรป เข้าสู่ยุคของประเทศในเอเชีย มีการคาดการณ์ว่าในปี ค.ศ. 2030 ประเทศในเอเชียจะก้าวหน้าเป็น Global Power และจะเป็นยุคของ multipolar world โดยมี สหรัฐฯ จีน อินเดีย เยอรมัน ญี่ปุ่น และรัสเซีย เป็น key players และระบุว่า หากประเทศใน

¹¹ การประชุม Indian Ocean Conference เป็นความริเริ่มของรัฐบาลอินเดียเพื่อขยายบทบาทนำของอินเดียในการส่งเสริมความร่วมมือ ประกันความมั่นคง และจัดระเบียบการใช้ประโยชน์ในมหาสมุทรอินเดียกับประเทศชายฝั่งมหาสมุทรอินเดียและประเทศในภูมิภาค โดยจัดประชุม Indian Ocean Conference 2016 ที่สิงคโปร์ มีหัวข้อหลักได้แก่ Comity, Culture and Commerce และมีผู้นำทางการเมือง อาทิ นาย Ranil Wickremasinghe นายกรัฐมนตรีของ ศรีลังกา และผู้แทนระดับรัฐมนตรีจากหลายประเทศ สำหรับหัวข้อการประชุมครั้งที่ 2 ว่าด้วย “Peace, Progress and Prosperity” มีผู้แทนจากประเทศต่างๆ 35 ประเทศ และมีผู้นำระดับสูงที่เข้าร่วมการประชุม ได้แก่ นาย Vincent Meriton รองประธานาธิบดี Seychelles นาง Sushma Swaraj รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอินเดีย นาย Vivian Balakrishnan รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศสิงคโปร์ นาย Krishna Bahadur Mahara รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเนปาล นาย Shri Suresh Prabhu รัฐมนตรีกระทรวงกิจการรถไฟอินเดีย นาย Tofil Ahmed รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์บังกลาเทศ นาย Iwao Horii ผู้ช่วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศญี่ปุ่น นาย Anh Dzong ผู้ช่วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเวียดนาม ขณะที่ผู้แทนจีนเป็นนักวิชาการ

อาเซียน สามารถจัดตั้ง Regional Comprehensive Economic Partnership Agreement สำเร็จ ก็จะครอบคลุมมูลค่าการค้ากว่าร้อยละ 30 ของ GDP โลกด้วย

นายกรัฐมนตรีศรีลังกายังได้ระบุถึง IORA Summit 2017 ที่กรุงจาการ์ตาว่า ประเทศสมาชิก ควรช่วยกันผลักดัน IORA Action Plan 2017–2027 เพื่อลดอุปสรรคด้านภาษี ลดการปกป้องทางการค้า และขยายการค้าการลงทุนระหว่างกันให้เพิ่มมากขึ้น พร้อมกับเสนอให้มีการจัดตั้ง “Indian Ocean Development Fund” เพื่อสนับสนุนเงินทุนเพื่อสำหรับขยายธุรกิจและเศรษฐกิจในภูมิภาค และเน้นเกี่ยวกับ “Freedom of Navigation” ว่าเป็นผลประโยชน์ร่วมกัน และเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ศรีลังกาสามารถพัฒนาและบรรลุเป้าหมายของการเป็น Hub ในมหาสมุทรอินเดีย พร้อมกับระบุว่าจะจัดประชุมเกี่ยวกับ “Freedom of Navigation and Over Flight” เพื่อผลักดันการวาง Code of Conduct ในมหาสมุทรอินเดียต่อไป¹²

ท่าทีของอินเดียและศรีลังกาเกี่ยวกับความร่วมมือในกรอบของมหาสมุทรอินเดียดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงการวางบทบาทนำของอินเดียโดยความร่วมมืออันใกล้ชิดกับศรีลังกา นโยบาย SAGAR ของนายกรัฐมนตรี Modi ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของนโยบาย Act East Policy ของอินเดีย เพื่อเพิ่มปฏิสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านในเอเชียใต้และอาเซียน ในด้านหนึ่งเป็นไปเพื่อการขยายความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน และ connectivity กับประเทศในภูมิภาค ขณะที่อีกด้านนั้น เป็นไปเพื่อคานอำนาจจีนและสร้างเขตอิทธิพลของอินเดียในภาคพื้นมหาสมุทรอินเดีย อย่างเด่นชัดยิ่งขึ้นด้วย

ที่ผ่านมา รัฐบาลศรีลังกาของอดีตนายกรัฐมนตรี Rajapaksa มีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับจีน อย่างแนบแน่น จีนได้สัมปทานโครงการขนาดใหญ่ในศรีลังกาหลายโครงการ เมื่อประธานาธิบดี Sirisena ขึ้นบริหารประเทศ นายกรัฐมนตรี Modi ได้เพิ่มปฏิสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับรัฐบาลของ ประธานาธิบดี Sirisena ทั้งสองประเทศมีการแลกเปลี่ยนการเยือนระดับสูงหลายครั้ง เมื่อศรีลังกา ประสบปัญหาอุทกภัยและดินถล่มมีผู้เสียชีวิตจำนวนมากเมื่อปลายเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2017 อินเดียเป็นประเทศแรกที่ส่งเรือ บุคลากร และสิ่งของมาให้ความช่วยเหลือศรีลังกาอย่างเร่งด่วน จำนวนมาก ซึ่งค่อนข้างแตกต่างจากการให้ความช่วยเหลือของจีนต่อศรีลังกาในรัฐบาลนี้ นอกจากนี้ หลายโครงการที่จีนเคยได้สัมปทานในศรีลังกาเป็นหลัก ได้มีการทบทวน หรือเปิดพื้นที่ให้กับอินเดีย (และญี่ปุ่น) เพิ่มขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนา Oil Tank ที่ท่าเรือ Trincomalee การพัฒนา Mattala Airport ที่เมือง Hambantota เป็นต้น

ศรีลังกาซึ่งเป็นประเทศเล็ก แต่โดยที่มีที่ตั้งทางยุทธศาสตร์ (strategic location) และอยู่ ระหว่างการฟื้นฟูประเทศ ศรีลังกาได้วางบทบาทตนเองในการจะก้าวเป็น Financial Hub ตามแบบ สิงคโปร์ ดูไบ รวมทั้งการสร้างเชื่อมโยง พัฒนาเศรษฐกิจใหม่ เพื่อที่จะเป็น Hub ของมหาสมุทร อินเดีย ขณะที่ ศรีลังกาต้องพยายามสร้างดุลการเข้ามาแทรกแซงการบริหารภายในประเทศ เพราะหลายครั้งประเด็นร้อนในความสัมพันธ์กับประเทศมหาอำนาจในภูมิภาคโดยเฉพาะจีนและ อินเดีย มักจะเป็นประเด็นร้อนทางการเมืองภายในของศรีลังกาอยู่เป็นระยะด้วย รัฐบาลปัจจุบันของ

¹² สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงโคลัมโบ, การประชุม Indian Ocean Conference (ครั้งที่ 2) ณ กรุงโคลัมโบ, โทรเลขที่ CMB ว.313/2560 (4 กันยายน 2560).

ศรีลังกาพยายามจะรักษาความเป็นกลางและการเป็นมิตรกับทุกประเทศ (แม้ค่อนข้างจะเอนเอียงไปทางอินเดีย) ได้เน้นย้ำอย่างมากเกี่ยวกับ Freedom of Navigation รวมทั้งการพยายามจะผลักดันการวาง Code of Conduct ของการเดินเรือและการใช้ประโยชน์ในมหาสมุทรอินเดีย เนื่องจากไม่อยากจะเห็นมหาสมุทรอินเดียมีความขัดแย้งและประเด็นการอ้างสิทธิต่างๆ ดังเช่นที่เกิดขึ้นในทะเลจีนใต้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของการผลักดันความร่วมมือในกรอบอินโด-แปซิฟิก ของกลุ่ม Quad ที่ประกอบด้วย สหรัฐฯ ญี่ปุ่น อินเดีย และออสเตรเลียด้วย

3.3 วิสัยทัศน์และแนวนโยบายสำคัญของศรีลังกา

ความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างศรีลังกากับจีนทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง และการต่างประเทศ ในสมัยอดีตประธานาธิบดี Rajapaksa ได้ชะลอลง เมื่อนาย Maithripala Sirisena ชนะการเลือกตั้งประธานาธิบดี และเข้ารับหน้าที่เมื่อวันที่ 9 มกราคม ค.ศ. 2015 จนกระทั่งมีการจัดตั้งรัฐบาลผสมของ 2 พรรคการเมืองใหญ่ ซึ่งเป็นคู่แข่งที่ขัดเคืองทางการเมืองระหว่างกันมากกว่า 60 ปี ได้แก่ พรรค SLFP (Sri Lanka Freedom Party) ซึ่งปัจจุบันนำโดยประธานาธิบดี Sirisena และพรรค UNP (United National Party) ซึ่งนำโดยนาย Ranil Wickremesinghe และได้รับการแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี

การจัดตั้งรัฐบาลผสมของ 2 พรรคการเมืองใหญ่นี้ได้กล่าวไว้ว่าเป็นปรากฏการณ์พิเศษสำหรับสังคมการเมืองของศรีลังกา มีการเรียกขานรัฐบาลนี้ว่าเป็นรัฐบาลแห่งชาติ (Government of National Unity / Unity Government หรือระบุว่าเป็น Yahapalanaya Government ภาษาสิงหล หมายถึง good governance) โดยมีการกิจสำคัญ ได้แก่ การสร้างความปรองดองแห่งชาติ การฟื้นฟูบูรณะประเทศ การเสริมสร้างระบอบธรรมาภิบาล

เมื่อรัฐบาลแห่งชาติได้บริหารประเทศมาเป็นเวลาครบ 2 ปี ได้มีฉันทามติประกาศ Vision 2025 : A Country Enriched เมื่อวันที่ 4 กันยายน ค.ศ. 2017 โดยเน้นย้ำว่า วิสัยทัศน์นี้เป็นกรอบนโยบายสำคัญเพื่อบูรณาการความเจริญและความแข็งแกร่งทางด้านเศรษฐกิจ โดยมีเป้าหมายให้ศรีลังกา “ก้าวไปสู่การเป็น Hub ของมหาสมุทรอินเดีย” นโยบายสำคัญและแนวทางการพัฒนาในวิสัยทัศน์ 2025 ได้วางแนวทางว่าในช่วง 3 ปีแรก จะเป็นช่วงแห่งการส่งมอบการดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์เศรษฐกิจอย่างรอบด้าน เพื่อวางรากฐานสำหรับ V 2025 โดยตั้งเป้าหมายรายได้ประชากรต่อหัวเป็น 5,000 ดอลลาร์สหรัฐต่อปี การสร้างงานใหม่ จำนวน 1 ล้านอัตรา การเพิ่มการลงทุนจากต่างประเทศ (FDI) เป็น 5 พันล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี และเพิ่มการส่งออกเป็นสองเท่า คือ 20 พันล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี

ศรีลังกาประสงค์ที่จะพัฒนาเศรษฐกิจแบบ knowledge based, highly competitive, social market economy ที่เน้นโครงสร้างการตลาดที่แข็งแกร่งและสังคมที่เป็นธรรม และจะให้ภาคเอกชนมีบทบาทสำคัญ ขณะที่รัฐจะเป็นผู้ประสานงาน ดูแลการปฏิรูป การออกและการบังคับใช้กฎหมาย โดยเฉพาะที่เอื้อต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การปฏิรูประบบการจัดเก็บภาษี เน้นการใช้ PPP Public-Private-Partnership Model เน้นส่งเสริมการลงทุน FDI เพื่อการส่งออก การจัดทำ New Trade Policy ที่เปิดกว้าง โปร่งใส และคาดการณ์ได้มากขึ้น เพื่อเพิ่มความสามารถการแข่งขัน

ในตลาดโลก จะใช้ประโยชน์จากความตกลงเขตการค้าเสรี (FTA) ทั้งที่มีอยู่แล้ว และการเจรจาใหม่ โดยเฉพาะการเชิญชวนให้นักลงทุนใช้ประโยชน์จาก GSP Plus กับ EU

ศรีลังกาจะพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจ และพัฒนาระบบขนส่งควบคู่กับการบริหารจัดการเมือง (Transport Master Plan กับ The Megapolis Development Plan) อาทิ การจัดการด้านขยะ พัฒนาพลังงาน พัฒนาท่าเรือ ท่าอากาศยาน จะก่อตั้ง Science Park ส่งเสริม PPP การลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานทั่วประเทศ สนับสนุนการลงทุนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

ศรีลังกาจะพัฒนาด้านสังคม สนับสนุนการประกันสังคมและบำนาญ ให้ความสำคัญกับการเงินรายย่อย (Samurdhi Program) เพื่อสร้างและกระจายรายได้รวมทั้งโอกาสทางเศรษฐกิจ ด้านบริการ การศึกษา และการจ้างงานสู่ประชาชนในท้องถิ่นให้ทั่วถึงเพิ่มขึ้น

สำหรับด้านการเกษตร จะมุ่งพัฒนาเกษตรอุตสาหกรรม การจัดตั้งวิสาหกิจการเกษตรขนาดใหญ่ จัดทำ National Food Production Program จะจัดตั้ง Agricultural Megazones จัดตั้ง Agriculture Logistics Network (ALN) ในรูปแบบ PPP การสร้างมูลค่าเพิ่มในผลผลิตหลัก ได้แก่ ชา ยาง มะพร้าว และน้ำตาล รวมทั้งเพิ่มการลงทุนด้านการปศุสัตว์ การประมง

ศรีลังกาจะจัดตั้ง New Development Bank เพื่อส่งเสริมธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จะดำเนินการตามแผน Comprehensive District Development Plan สำหรับ Northern Province โดยเฉพาะด้าน resettlement การก่อสร้างที่อยู่อาศัย 65,000 หลังคาเรือน พัฒนาการสาธารณสุขโรค การจ้างงาน การสร้างอาชีพและรายได้ การให้การสนับสนุนด้านการลงทุนในท้องถิ่น ปรับปรุงการบริหาร ภัยพิบัติ สนับสนุน Blue Green Initiative การใช้พลังงานหมุนเวียนทดแทน การเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การพัฒนาพลังงานตามแผน Long Term Generation Expansion Plan (2018–2034) และจัดทำแผนพัฒนาด้านปิโตรเลียม ได้แก่ การวางกฎระเบียบนำเข้าและส่งออก การตลาด และพิจารณา ด้านการสำรวจ โดยจะใช้โครงการ Trincomalee Oil Tank Farm Development เป็นโครงการนำ และขยายบทบาทของศรีลังกาด้านนี้ในภูมิภาค

สำหรับการพัฒนาธรรมาภิบาลนั้นจะปฏิรูปสถาบันต่างๆและการเพิ่มการตรวจสอบ (Audit Act) ปรับปรุงด้านการบริหาร ตุลาการต่อต้านการคอร์รัปชัน ความโปร่งใส ส่งเสริมกระบวนการโปร่งใสและหลักประกันสิทธิพลเมืองโดยเท่าเทียมกัน ส่งเสริมสิทธิในการเข้าถึงข้อมูล โดยเฉพาะออกกฎหมายฉบับใหม่ (Right to Information Act) เพื่อให้ประชาชนในทุกระดับมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ ตรวจสอบ และส่งเสริมการเป็นประชาธิปไตย¹³

นอกจากแนวทางการพัฒนาตามวิสัยทัศน์ 2025 แล้ว ล่าสุด รัฐบาลศรีลังกาได้ประกาศเริ่ม National Export Strategy (NES) เพื่อยกระดับรายได้และการจ้างงานของประเทศ โดยตั้งเป้าส่งออกให้ได้ 28 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ภายในปี ค.ศ. 2022¹⁴ นอกจากนี้ ศรีลังกายังให้ความสำคัญกับการจัดทำความตกลงเขตการค้าเสรี (Free Trade Agreement : FTA) โดยศรีลังกาอยู่ระหว่างการเจรจาจัดทำ FTA กับหลายประเทศ ได้แก่ อินเดีย (ฉบับใหม่) จีน มาเลเซีย บังกลาเทศ และไทย

¹³ สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงโคลัมโบ, วิสัยทัศน์ 2025 ของศรีลังกา, โทรเลขที่ CMB ว.322/2560 (8 กันยายน 2560).

¹⁴ Daily FT, Govt. launches landmark five-year National Export Strategy [Online], Available from: <http://www.ft.lk> [2018, July 20].

สำหรับการลงนาม FTA ล่าสุดของศรีลังกา ได้แก่ ความตกลงระหว่างศรีลังกากับสิงคโปร์ (SLSFTA) ในระหว่างการเยือนศรีลังกาอย่างเป็นทางการของนาย Lee Hsien Loong นายกรัฐมนตรีสิงคโปร์ เมื่อวันที่ 22-24 มกราคม ค.ศ. 2018 ศรีลังกาให้ความสำคัญ กับ SLSFTA นี้ เนื่องจากเป็น FTA แรกของศรีลังกาที่ลงนามสำเร็จในรอบ 15 ปี (นับตั้งแต่ FTA กับอินเดียและปากีสถานที่เน้นเฉพาะด้านสินค้า) และเป็น first comprehensive agreement ของศรีลังกา ที่มุ่งหมายจะให้เป็นกลไกการขับเคลื่อนเศรษฐกิจใหม่ (New Trade Policy)

ศรีลังกาเชื่อว่าจะได้ประโยชน์จาก SLSFTA ในการเพิ่มการแข่งขันในการนำเข้า และการปรับอุตสาหกรรมภายในของศรีลังกาการดึงดูดการลงทุนจากต่างชาติและเป็นการกระตุ้นการถ่ายทอดเทคโนโลยี ทักษะ การบริหารจัดการจากสิงคโปร์ เนื่องจากสิงคโปร์ได้รับการจัดอันดับประเทศที่น่าลงทุน (Ease of Doing Business Index) จาก World Bank เป็นอันดับสองของโลก (นิวซีแลนด์อันดับหนึ่ง) ขณะที่ ศรีลังกาอยู่อันดับที่ 111¹⁵

ศรีลังกายังประสงค์จะให้ SLSFTA เป็นประตูสู่อาเซียนและเอเชียตะวันออก โดยในระยะยาว ศรีลังกาต้องการจะยกระดับและขยายความสัมพันธ์อันใกล้ชิดกับสิงคโปร์ เพื่อเป็นหนทางในการเข้าสู่ Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP) ซึ่งรวมจีน อินเดีย และอาเซียน แม้ปัจจุบันศรีลังกาเป็นประเทศสมาชิก ASEAN Regional Forum (ARF) แล้ว อย่างไรก็ตาม ยังมุ่งหวังที่จะขยายความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจ โดยหวังจะเป็นประเทศผู้สังเกตการณ์ในอาเซียนและยกระดับปูทางสู่การเป็นสมาชิก RCEP ต่อไป

สำหรับสิงคโปร์นั้นมองว่า SLSFTA จะเป็นช่องทางสำคัญของสิงคโปร์ในการขยายการลงทุนในศรีลังกาด้านโครงสร้างพื้นฐาน การท่องเที่ยว หัตถอุตสาหกรรม และ e-commerce ซึ่งสิงคโปร์ประเมินว่าศรีลังกาตอบโจทย์นี้สำหรับสิงคโปร์ (ticks all the boxes) และเห็นว่า ศรีลังกามีศักยภาพ และสามารถดำเนินธุรกิจได้ง่ายกว่าประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคเอเชียได้ นอกจากนี้ SLSFTA ยังมีข้อบทที่ทำให้สิงคโปร์เข้าสู่การจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ (government procurement) ซึ่งสิงคโปร์จะได้ประโยชน์ในโครงการต่างๆ ของรัฐบาลศรีลังกาอีกมากด้วย

ข้อน่าสนใจของการพัฒนาความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นระหว่างศรีลังกาและสิงคโปร์ อีกประการ ได้แก่ การที่อดีตนายกรัฐมนตรี Lee Kuan Yew เคยกล่าวเมื่อหลายทศวรรษก่อนว่า “Ceylon was Britain’s model Commonwealth country” ปัจจุบัน ศรีลังกาได้มองสิงคโปร์เป็น “Model” และพยายามแปลงแนวความคิดนี้ให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยอาศัย SLSFTA เป็นตัวขับเคลื่อนหลัก ทั้งนี้ นายกรัฐมนตรี Ranil Wickremesinghe ถึงกับกล่าวว่า “There is a lot of hope in this agreement”¹⁶

ปัจจุบันภาวะเศรษฐกิจของศรีลังกาอยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านและมีสถานะที่ยังไม่มั่นคงนัก ศรีลังกาอยู่ภายใต้การขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) ซึ่งจะสิ้นสุดในปี ค.ศ. 2019 นอกจากนี้ โครงการก่อสร้างขนาดใหญ่หลายโครงการ ทำให้ศรีลังกาเป็นหนี้

¹⁵ The World Bank, Ease of Doing Business Ranking [Online], Available from: <http://www.doingbusiness.org> [2018, July 16].

¹⁶ สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงโคลัมโบ, นายกรัฐมนตรีสิงคโปร์เยือนศรีลังกา และการลงนามความตกลง FTA ศรีลังกากับสิงคโปร์, โทรเลขที่ CMB ว.45/2561. (26 มกราคม 2561).

ต่างประเทศจำนวนมาก โดยเฉพาะกับจีน โดยในปี ค.ศ. 2017 ศรีลังกามีหนี้ต่างประเทศถึงประมาณ 64 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ (คิดเป็นร้อยละ 79 ของ GDP) แม้จะมีความพยายามปรับลดหนี้กับจีน โดยแปลงหนี้ให้เป็นหุ้นในโครงการขนาดใหญ่ แต่ก็ทำให้ศรีลังกาอยู่ในสถานะที่ต่อรองกับจีนได้ไม่มากนัก (debt trap) ดังนั้น ศรีลังกาจึงต้องเร่งเปิดรับการลงทุนจากชาติอื่นๆ และพยายามดำเนินนโยบายแบบรอบด้าน แม้มีแนวโน้มจะเอนเอียงไปทางอินเดียในการถ่วงดุลกับจีนก็ตาม

3.4 ภาพรวมความสัมพันธ์ไทย-ศรีลังกา และแนวนโยบายที่สำคัญของไทยต่อศรีลังกา

3.4.1. ภาพรวมความสัมพันธ์ไทย-ศรีลังกา

ศรีลังกาเป็นมิตรประเทศที่มีความใกล้ชิดกับไทยทั้งในกรอบทวิภาคีและพหุภาคี โดยมีพุทธศาสนานิกายเถรวาท (โดยเฉพาะการประดิษฐานนิกายสยามวงศ์ในศรีลังกา สืบเนื่องตั้งแต่สมัยอยุธยาถึงปัจจุบันกว่า 265 ปี) พื้นฐานที่แน่นแฟ้นดังกล่าว ทำให้ชาวศรีลังกามีความชื่นชมและมีทัศนคติในเชิงบวกต่อประเทศไทยเสมอมา ปัจจุบัน ศรีลังกาซึ่งอยู่ในช่วงของการฟื้นฟูบูรณะประเทศ นับเป็นตลาดใหม่ที่มีศักยภาพ ศรีลังกามีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเฉลี่ยร้อยละ 6 ต่อปี และมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ โดยเฉพาะด้านอัญมณี ด้านการเกษตรและการประมง นอกจากนี้ ไทยสามารถใช้สิทธิประโยชน์จาก FTA ที่ศรีลังกามีกับอินเดียและปากีสถาน รวมถึงสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร (GSP Plus) กับสหภาพยุโรป ศรีลังกาอยู่ระหว่างการพัฒนาระเบียบกฎหมายให้เอื้อกับการค้าการลงทุนสำหรับต่างชาติ และมีความต้องการในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและโครงการสาธารณูปโภคต่างๆ อีกมาก

การเยือนศรีลังกาของนายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์ รองนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 8-12 มีนาคม ค.ศ. 2016 ถือเป็นจุดเริ่มต้นของข้อเสนอในการจัดทำบันทึกความเข้าใจว่าด้วยความเข้าใจหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับศรีลังกา นำไปสู่การจัดทำและลงนามบันทึกความเข้าใจในระหว่างการเยือนศรีลังกาของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 12-13 กรกฎาคม ค.ศ. 2018

บันทึกความเข้าใจว่าด้วยความเข้าใจหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับศรีลังกา นับเป็นกรอบสำคัญในการพัฒนาและยกระดับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยและศรีลังกาในอนาคต และการเยือนของนายกรัฐมนตรีในครั้งนี้ ยังได้มีการประกาศการเริ่มการเจรจาเพื่อจัดทำความตกลงเขตการค้าเสรี (FTA) ระหว่างไทยและศรีลังกาในรอบแรกด้วย¹⁷

สำหรับมูลค่าการค้าการลงทุนนั้น ในปี ค.ศ. 2017 ศรีลังกาเป็นคู่ค้าอันดับ 4 ของไทยในภูมิภาคเอเชียใต้ โดยการค้าระหว่างไทยและศรีลังกามีมูลค่า 512.7 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นร้อยละ 8.7 จากปี ค.ศ. 2016 โดยไทยส่งออกไปศรีลังกา 442.3 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และนำเข้าจากศรีลังกา 70.5 ล้านดอลลาร์สหรัฐ สำหรับการลงทุน ปัจจุบันมีมูลค่า 700 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นจาก 70 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เมื่อปี ค.ศ. 2015

¹⁷ กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, ไทย-ศรีลังกา ประกาศเปิดเจรจา FTA ร่วมลงนาม MOU ยกระดับ ความสัมพันธ์หุ้นส่วนยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจ [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.dtn.go.th> [16 กรกฎาคม 2561].

สินค้าหลักที่ไทยส่งออกไปศรีลังกา ได้แก่ ปลาแห้ง ผ้าผืน น้ำตาลทราย รถยนต์ อุปกรณ์และส่วนประกอบรถยนต์ ยางพารา เครื่องจักรกลและส่วนประกอบของเครื่องจักรกล เม็ดพลาสติก เคมีภัณฑ์ ปูนซีเมนต์และเหล็ก เหล็กกล้าและผลิตภัณฑ์ เป็นต้น สินค้าหลักที่ไทยนำเข้าจากศรีลังกา ได้แก่ เครื่องเพชรพลอย อัญมณี เงินแท่งและทองคำ พืชและผลิตภัณฑ์จากพืช เสื้อผ้าสำเร็จรูป สัตว์น้ำสด แช่เย็น แช่แข็ง แปรรูปและกึ่งสำเร็จรูป เครื่องจักรไฟฟ้าและส่วนประกอบ ผ้าผืน ลวดและสายเคเบิล ส่วนประกอบและอุปกรณ์ยานยนต์ ผลิตภัณฑ์สิ่งทอ เครื่องประดับอัญมณี¹⁸ เป็นต้น

การเจรจาจัดทำ FTA ไทย-ศรีลังการอบแรก เมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม ค.ศ. 2018 ที่ประชุมทั้งสองฝ่ายได้ข้อสรุปให้เริ่มการเจรจาใน 13 ประเด็น อาทิ การค้าสินค้า กฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้า พิธีการศุลกากรและการอำนวยความสะดวกทางการค้า มาตรการเยียวยาทางการค้า มาตรการสุขอนามัย การค้าบริการ การลงทุน ทฤษฎีสินค้าปัญหา และความร่วมมือทางเศรษฐกิจ เป็นต้น พร้อมกับได้ตกลงจะจัดตั้งคณะทำงาน (Working Groups) ขึ้น 9 คณะ สำหรับเจรจาประเด็นเทคนิคต่างๆ รวมทั้งกำหนดปฏิทินการเจรจาในอนาคต โดยตกลงประชุมกันทุกๆ 2-3 เดือน และตั้งเป้าสรุปผลการเจรจา และวางเป้าหมายของการเพิ่มมูลค่าการค้าเป็น 1,500 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ภายในปี ค.ศ. 2020

สำหรับสาขาที่ไทยและศรีลังกาประสงค์จะเพิ่มความร่วมมือในฐานะหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจ ใน 10 สาขา ได้แก่ การลงทุน โครงสร้างพื้นฐาน การเกษตร การประมง อัญมณีและเครื่องประดับ การท่องเที่ยว การพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ความร่วมมือด้านการเงิน ความร่วมมือด้านการพัฒนาหีบห่อและบรรจุภัณฑ์ และความร่วมมือด้านการพัฒนาสารสนเทศ

อนึ่ง สำหรับการเยือนศรีลังกาอย่างเป็นทางการของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ไทยและศรีลังกา ยังได้ลงนามในเอกสารอีกสามฉบับ ได้แก่ (1) สนธิสัญญาว่าด้วยการโอนตัวผู้กระทำความผิดและความร่วมมือในการบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษาในคดีอาญาระหว่างไทยกับศรีลังกา (2) แผนการดำเนินโครงการความร่วมมือเพื่อการพัฒนาชุมชนต้นแบบอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในศรีลังกา และ (3) บันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือทางวิชาการด้านการสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าพื้นฐานระหว่างกระทรวงสวัสดิการสังคมและอุตสาหกรรมพื้นฐานศรีลังกากับมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ทั้งนี้ เพื่อย้ำเจตนารมณ์ของไทยที่จะสนับสนุนศรีลังกาในการพัฒนาขีดความสามารถและความร่วมมือในสาขาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการผลิต การเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรและการแปรรูปวัตถุดิบแก่ศรีลังกา รวมทั้งความร่วมมือด้านอื่นๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) ร่วมกัน

นอกจากนี้ ด้วยที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่มีความสำคัญในด้านความมั่นคงทางทะเล การค้า การลงทุน และความเชื่อมโยงในภูมิภาค ศรีลังกาจึงมีศักยภาพในการเป็นศูนย์กลางขนส่งทางทะเล และการกระจายสินค้าที่สำคัญของโลก ทั้งสองฝ่ายเห็นว่าเป็นประโยชน์ที่จะเป็นประตูเชื่อมโยงระหว่างภูมิภาคเอเชียใต้และอาเซียน รวมทั้งส่งเสริมความร่วมมือด้านความเชื่อมโยงและคมนาคมในภูมิภาคภายใต้

¹⁸ กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, สถิติการค้าไทยกับศรีลังกา [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.dtn.go.th> [16 กรกฎาคม 2561].

แผนแม่บทด้านความเชื่อมโยงในกรอบภูมิภาคที่ทั้งสองฝ่ายเป็นสมาชิก อาทิ กรอบความริเริ่มแห่งอ่าวเบงกอลสำหรับความร่วมมือหลากหลายสาขาทางวิชาการและเศรษฐกิจ (BIMSTEC)¹⁹ สมาคมแห่งภูมิภาคมหาสมุทรอินเดีย (Indian Ocean Rim Association : IORA) เป็นต้น²⁰

3.4.2 แนวนโยบายที่สำคัญของไทย

เพื่อให้เข้าใจแนวโน้มของการวางนโยบายยุทธศาสตร์ของไทยในปัจจุบันและอนาคต จึงควรที่จะพิจารณาแนวความคิดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ของไทยประกอบด้วย โดยเฉพาะร่างยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และร่างแผนแม่บทด้านการต่างประเทศของไทยโดยสังเขป ดังนี้

3.4.2.1 แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

ปัจจุบัน ร่างยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ของไทย พ.ศ. 2560–2579 (ค.ศ. 2017–2037) คาดว่าพร้อมจะประกาศใช้อย่างเป็นทางการภายในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 2018 ยุทธศาสตร์ดังกล่าว คือ แผนแม่บทที่กำหนดเป้าหมายอนาคตประเทศในระยะยาว 20 ปี โดยได้วางแนวทางในการพัฒนาและดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะอยู่ภายใต้รัฐบาลใดก็ตาม ซึ่งแผนระยะยาวนี้จะเป็นกรอบที่ช่วยให้แผนการขับเคลื่อนพัฒนาประเทศ มีจุดประสงค์เพื่อนำประเทศไปสู่ความ“มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” โดยมียุทธศาสตร์ 6 ด้าน ได้แก่ (1) ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง (2) ยุทธศาสตร์ด้านการเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันประเทศ (3) ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ (4) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความเสมอภาคลดความเหลื่อมล้ำ (5) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (6) ยุทธศาสตร์ด้าน การปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

สาระสำคัญของแผนฯ มีเป้าหมายใน 5 ปีแรก ได้แก่ การปรับเปลี่ยนระบบต่าง ๆ ครั้งใหญ่ โดยเน้นแก้ไขสิ่งที่เป้นจุดอ่อนของประเทศ และใช้จุดแข็งของประเทศให้เกิดประโยชน์ ใช้นวัตกรรมใหม่ ๆ เข้ามาผสมผสานเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ เป้าหมายใน 10 ปี ประเทศจะต้องมีระบบเศรษฐกิจที่ดี โดยเริ่มจากการสนับสนุนการวิจัย และการนำเทคโนโลยีมาผสมผสานกับสินค้ากลุ่มเกษตรและสาธารณสุข ผู้ประกอบการจะต้องเท่าทันเทคโนโลยี และยังต้องสร้างบุคลากรทางการวิจัย เพื่รองรับเทคโนโลยีใหม่ ๆ สำหรับเป้าหมายใน 15 ปี ได้แก่ ประชากรในประเทศจะต้องเป็นประชากรที่มีคุณภาพ มีความรู้และทักษะ ไทยจะเป็นสังคมที่เท่าเทียม และลดความเหลื่อมล้ำโดยการจัดสรรทรัพยากร และกระจายบริการจากภาครัฐอย่างทั่วถึง ขณะที่เป้าหมายใน 20 ปี เศรษฐกิจและสังคมของประเทศต้องมีเสถียรภาพ ระบบราชการของไทยจะเป็นแบบดิจิทัล และจะวางแผนในการฟื้นฟูพื้นที่ป่าไม้ในประเทศ เพื่อความยั่งยืนของระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม

¹⁹ ใน BIMSTEC ไทยเป็น Lead Country ด้านการสาธารณสุข การประมง และการติดต่อภาคประชาชน ศรีลังกาเป็น Lead Country ด้านเทคโนโลยี (www.bimstec.org)

²⁰ ไทยและศรีลังกายังต่างเป็นสมาชิกแผนโคลัมโบ (Colombo Plan) ที่เน้นความร่วมมือด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก จัดตั้งมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1950 (ไทยเข้าร่วมเป็นสมาชิกปี ค.ศ. 1954) แผนโคลัมโบมีสำนักเลขาธิการอยู่ ณ กรุงโคลัมโบ ซึ่งไทยได้เข้าร่วมประชุม ให้การสนับสนุนการดำเนินงาน และการฝึกอบรมแก่โครงการต่างๆ ของแผนโคลัมโบอย่างสม่ำเสมอ ปัจจุบัน แผนโคลัมโบอยู่ระหว่างการจัดตั้ง Regional Office เพื่อความร่วมมือด้านการต่อต้านยาเสพติด ที่กรุงเทพฯ ด้วย

3.4.2.2 ร่างแผนแม่บทด้านการต่างประเทศของไทย ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580)

วิสัยทัศน์ ได้แก่ “การต่างประเทศไทยมีพลวัตและเอกภาพช่วยขับเคลื่อนให้ไทยเป็นประเทศพัฒนาแล้ว มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” สำหรับเป้าหมาย ได้แก่ (1) ประเทศไทยมีความมั่นคงและสามารถรับมือกับความท้าทายจากภายนอกได้ทุกรูปแบบ (2) ประเทศไทยมีบทบาทในการกำหนดทิศทางและส่งเสริมเสถียรภาพของภูมิภาคเอเชีย รวมทั้งเป็นประเทศแนวหน้าในภูมิภาคอาเซียน (3) ประเทศไทยเป็นหนึ่งในศูนย์กลางการค้า การลงทุน การบริการ และความเชื่อมโยงที่สำคัญในภูมิภาคเอเชีย โดยมีระบบเศรษฐกิจที่เน้นนวัตกรรม (ประเทศไทย 4.0) (4) ประเทศไทยเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาที่ยั่งยืนกับต่างประเทศ เพื่อร่วมกันบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก ในปี ค.ศ. 2030 (Sustainable Development Goals: SDGs) (5) ไทยมีการพัฒนาที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลในทุกมิติและสามารถมีบทบาทเชิงรุกในการร่วมกำหนดมาตรฐานสากล (6) ประเทศไทยมีเกียรติภูมิ มีอำนาจต่อรอง และได้รับการยอมรับในสากล เพื่อปกป้อง รักษา และเพิ่มพูนผลประโยชน์แห่งชาติในทุกมิติ และ (7) การต่างประเทศของไทยมีเอกภาพ โดยทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมขับเคลื่อนและได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน²¹

ดังนั้น การดำเนินการหรือส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศต่างๆ จึงควรดำเนินไปตามกรอบยุทธศาสตร์ดังกล่าว รวมทั้งเพื่อเป็นพื้นฐานของการพิจารณากระดับความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับศรีลังกาในอนาคตต่อไปด้วย

3.5 การวิเคราะห์ SWOT “ความสัมพันธ์ไทย-ศรีลังกา ในการเป็นหุ้นส่วนยุทธศาสตร์”

โดยที่ไทยและศรีลังกา ได้ลงนามบันทึกความเข้าใจว่าด้วยการเป็นหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจ (MoU on Strategic Economic Partnership) และอยู่ระหว่างการเจรจาจัดทำความตกลงเขตการค้าเสรีระหว่างไทยและศรีลังกา ผู้ศึกษาจึงได้ใช้ SWOT เพื่อวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนของไทยในการดำเนินความสัมพันธ์กับศรีลังกา และประเมินโอกาสและอุปสรรคในการขยายความร่วมมือระหว่างไทยกับศรีลังกาในการเป็นหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจระหว่างกัน ดังนี้

²¹ มีการเสนอร่างแผนฯ และอยู่ระหว่างการประกาศใช้อย่างเป็นทางการ เพื่อให้สอดคล้องกับร่างแผนยุทธศาสตร์แห่งชาติ 20 ปี ร่างแผนการปฏิรูปประเทศ 11 ด้าน และร่างแผนยุทธศาสตร์รายภูมิภาค

SWOT Analysis “การเป็นหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับศรีลังกา”

จุดแข็ง: ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายใน ภูมิศาสตร์: Strategic location มีที่ตั้งศูนย์กลางในอาเซียน มีพรมแดนเชื่อมต่อในภูมิภาคทั้งทางบกและทางทะเล ซึ่งไทยสามารถสร้างความเชื่อมโยง (connectivity) เศรษฐกิจ: ไทยมีโครงสร้างเศรษฐกิจค่อนข้างเสรี เน้นการส่งออก อำนวยความสะดวกด้านการลงทุน มีโครงสร้างพื้นฐานและการคมนาคมค่อนข้างครอบคลุม²² ทรัพยากรและความชำนาญ: ไทยมีทรัพยากรหลากหลายและค่อนข้างสมบูรณ์มีจุดแข็งด้านอาหาร การเกษตรอุตสาหกรรม OTOP การพัฒนา SMEs และการท่องเที่ยว ยุทธศาสตร์: ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนอื่นๆ ต่อเนื่อง ทำให้ไทยมีแนวทางการปฏิรูปและทิศทาง การพัฒนาที่ชัดเจนขึ้น จุดเด่นด้านนโยบาย: ไทยสามารถนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ด้านการพัฒนาท้องถิ่นและสามารถขยายความร่วมมือด้านการพัฒนากับนานาชาติ (SEP for SDGs) ได้มาก ศาสนาและวัฒนธรรม: ไทยและศรีลังกามีพื้นฐานแนบแน่นทางด้านพุทธศาสนาเถรวาท นอกจากนี้ไทยมีวัฒนธรรมที่หลากหลายสามารถนำมาใช้เป็น Soft power ในการส่งเสริมความสัมพันธ์กับศรีลังกา	จุดอ่อน: ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายใน การเมืองและธรรมาภิบาล: มีปัญหาขัดแย้งทางการเมือง การชะงักงันของการพัฒนาประชาธิปไตย ขาดการถ่วงดุลตรวจสอบที่แท้จริง การขาดธรรมาภิบาลที่เป็นสากล²³ ส่งผลด้านความเชื่อมั่นจากนานาชาติ การศึกษา: ระบบการศึกษาไทยในการสร้างความรู้และความเป็นวิทยาศาสตร์ยังไม่เข้มข้น การขาด R&D เมื่อเทียบกับขนาดเศรษฐกิจ ทำให้ไทยยังต้องพึ่งพาเทคโนโลยีจากต่างประเทศอยู่อีกมาก สังคม: ความเหลื่อมล้ำในการกระจายโอกาสรายได้และทรัพยากรของไทย ก่อให้เกิดปัญหาสังคมหลายด้าน โดยเฉพาะมาตรฐานแรงงาน แรงงานต่างชาติ การค้าประเวณี ฯลฯ ส่งผลกระทบด้านภาพลักษณ์และความเชื่อมั่น การบริหารภาครัฐ: บุคลากรภาครัฐยังไม่เพียงพอ โดยเฉพาะด้านการรวบรวมและการพัฒนา Big data เพื่อการวางแผนและการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ เงินทุน: กลไกการระดมทุนและงบประมาณ โดยเฉพาะเงินลงทุนในโครงการขนาดใหญ่ของไทย ยังไม่มากพอที่จะดำเนินนโยบายเชิงรุก ในต่างประเทศ ซึ่งรวมถึงศรีลังกา ทัศนคติของไทยต่อศรีลังกา: หลายภาคส่วนของไทย ยังมีทัศนคติในเชิงลบต่อประเทศในเอเชียใต้และศรีลังกา
---	--

²² Ease of Doing Business ปี ค.ศ. 2017 จัดอันดับไทยเป็นอันดับที่ 26 นับเป็นอันดับ 3 ในอาเซียน (www.doingbusiness.org)

²³ Transparency International จัดอันดับความโปร่งใสของประเทศทั่วโลก ปี ค.ศ. 2017 ไทยอยู่อันดับที่ 96 ศรีลังกา อันดับที่ 91 (www.transparency.org)

โอกาส:สภาพแวดล้อมภายนอก ภูมิศาสตร์: มีที่ตั้งเป็น Strategic location อยู่กลางมหาสมุทรอินเดียซึ่งเป็นเส้นทางสัญจรและการขนส่งทางทะเลที่สำคัญของโลก การเมือง: ปัจจุบันศรีลังกามีความสงบ มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง มีรัฐบาลที่ค่อนข้างมีเสถียรภาพ เศรษฐกิจ: มีนโยบายสนับสนุนการค้าเสรี สนับสนุนการจัดทำ FTA และเปิดรับการลงทุนจากต่างชาติ (FDI) โดยเฉพาะในรูปแบบ P-P-P ยุทธศาสตร์: มียุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศที่ชัดเจน (Vision2025) มีการเดินหน้า National Export Strategy (NES) และอีกหลายด้าน ทำให้เห็นทิศทางและคาดการณ์ได้เพิ่มขึ้น การเป็น Gateway: ศรีลังกาสามารถเป็น Gate Way ในการย่นย่อระยะทาง และสามารถใช้สิทธิประโยชน์ใน FTA และ GSP ของ ศรีลังกาไปยังประเทศหรือภูมิภาคอื่น สังคมวัฒนธรรม: ความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นด้านพุทธศาสนาเถรวาทนิกายสยามวงศ์ ระหว่างไทยกับศรีลังกา เป็นพื้นฐานทัศนคติที่ดีของชาวศรีลังกาต่อไทย พลวัตโลก: ศรีลังกาพยายามกระจาย ความเสี่ยงในการถ่วงดุลกับมหาอำนาจ และมุ่งแสวงหาเพิ่มพูนความร่วมมือระหว่างประเทศ กำลังพัฒนาที่มีศักยภาพ ในลักษณะ Equal Partnership และผลประโยชน์ร่วมเพิ่มขึ้น ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงเร็วของระบบเศรษฐกิจการเมืองโลก	อุปสรรค:สภาพแวดล้อมภายนอก โครงสร้างพื้นฐาน: โดยที่ศรีลังกาอยู่ระหว่างการบูรณะประเทศภายหลังสงคราม ซึ่งยังขาดโครงสร้างพื้นฐานและการคมนาคมอีกมาก หนี้สาธารณะสูง: ศรีลังกา มีพื้นฐานเกษตรกรรม ตกอยู่ในภาวะสงครามนาน และต้องกู้เงินจากต่างประเทศจำนวนมหาศาล ศรีลังกาจึงมีหนี้สาธารณะสูง²⁴ และอยู่ในระยะเปลี่ยนผ่าน ยังไม่มีเสถียรภาพด้านเศรษฐกิจ กฎหมาย: ศรีลังกาอยู่ระหว่างการออกกฎหมาย และกฎระเบียบใหม่ๆ จำนวนมาก โดยเฉพาะด้านภาษีและศุลกากร เพื่อส่งเสริม New Trade Policy ทำให้อาจยังไม่ได้รับความสะดวกในการเพิ่มปฏิสัมพันธ์ในปัจจุบัน สังคม: ศรีลังกาเป็นพหุสังคม และอยู่ระหว่างกระบวนการเยียวยาและปรองดองภายหลังสงคราม ซึ่งความขัดแย้งด้านเชื้อชาติศาสนา ยังดำรงอยู่และมีการปะทะด้านเชื้อชาติ ศาสนาอยู่บ้าง แม้จะไม่ลุกลามใหญ่โตเช่นในอดีต บุคลากรและทักษะ: ประชากรส่วนใหญ่ของศรีลังกา มีอัตราการรู้หนังสือสูงที่สุดในเอเชียใต้ (ร้อยละ 95) และมีพื้นฐานภาษาอังกฤษดี แต่โอกาสทางเศรษฐกิจและการพัฒนาทักษะ อาชีพยังไม่ทั่วถึง ทำให้แรงงานศรีลังกา ในปัจจุบัน ยังเป็นแรงงานไร้ฝีมือและค่อนข้างไร้ฝีมือจำนวนมาก ธรรมาภิบาล: ศรีลังกาอยู่ระหว่างการปรับโครงสร้างและการบริหารภาครัฐ ที่มีลักษณะซ้ำซ้อน มีปัญหาคอร์รัปชัน และขาดการบูรณาการ
---	---

²⁴ ศรีลังกาอยู่ในภาวะที่เป็นหนี้ต่างประเทศในระดับที่สูงถึงร้อยละ 79 ของ GDP

3.5.1 จุดแข็ง: ประเมินปัจจัยสภาพแวดล้อมภายใน

3.5.1.1 ภูมิศาสตร์

ไทยมีที่ตั้งศูนย์กลางในอาเซียน มีพรมแดนเชื่อมต่อในภูมิภาคทั้งทางบกและทางทะเล ซึ่งไทยสามารถสร้างความเชื่อมโยง (connectivity) กับศรีลังกา ทั้งในกรอบทวิภาคี (การลงนามบันทึกความเข้าใจในการเป็นหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจ) และในกรอบพหุภาคี อาทิ ใน BIMSTEC IORA ACD เป็นต้น

3.5.1.2 เศรษฐกิจ

ไทยมีโครงสร้างเศรษฐกิจค่อนข้างเสรี เน้นการส่งออก อำนวยความสะดวกด้านการลงทุน มีโครงสร้างพื้นฐานและการคมนาคมค่อนข้างครอบคลุม ไทยมีนิคมอุตสาหกรรมที่ได้มาตรฐานสากล ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการยกระดับการพัฒนาอุตสาหกรรมการผลิตและการส่งออกของศรีลังกา ปัจจุบัน นิคมอุตสาหกรรมโรจนะของไทยอยู่ระหว่างการเจรจาจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมไทยในศรีลังกา

3.5.1.3 ทรัพยากรและความชำนาญ

ไทยมีทรัพยากรหลากหลายและค่อนข้างสมบูรณ์ มีจุดแข็งด้านอาหาร การเกษตรอุตสาหกรรม OTOP การพัฒนา SMEs และการท่องเที่ยว ซึ่งศรีลังกาประสงค์จะได้รับการถ่ายทอดการบริหารเหล่านี้จากไทยในสาขาเหล่านี้ด้วย

3.5.1.4 ยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนอื่นๆ ต่อเนื่อง ทำให้ไทยมีแนวทางการปฏิรูปและทิศทางการพัฒนาที่ชัดเจนขึ้น อาทิ การมุ่งพัฒนาไทยแลนด์ 4.0 การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจ โดยเฉพาะ Eastern Economic Corridor : EEC ซึ่งยุทธศาสตร์และนโยบายเหล่านี้จะเป็นตัวขับเคลื่อนให้ไทยสามารถพัฒนาต่อยอดการขยายโครงสร้างพื้นฐาน และการพัฒนานวัตกรรมอย่างมีทิศทาง และนับเป็นจุดแข็งที่ไทยสามารถนำยุทธศาสตร์นี้ มาประเมินเปรียบเทียบกับยุทธศาสตร์ศรีลังกาเพื่อการวางแผนและกำหนดกลยุทธ์ ที่ปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสมได้เพิ่มขึ้น

3.5.1.5 จุดเด่นด้านนโยบาย

ไทยสามารถนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ ด้านการพัฒนาท้องถิ่นและสามารถขยายความร่วมมือด้านการพัฒนากับนานาชาติ (SEP for SDGs) ได้มาก โดยเฉพาะกับศรีลังกา ที่แสดงความประสงค์ที่จะขยายความร่วมมือกับไทย (ทั้งแบบทวิภาคีและพหุภาคี) ในการใช้ต้นแบบ SEP เพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของศรีลังกาอย่างจริงจัง²⁵

3.5.1.6 ศาสนาและวัฒนธรรม

ไทยและศรีลังกามีพื้นฐานแนบแน่นทางด้านพุทธศาสนาเถรวาท นอกจากนี้ ไทยมีจุดแข็งด้านวัฒนธรรมที่หลากหลาย สามารถนำมาใช้เป็น Soft power ในการแลกเปลี่ยนและส่งเสริมความสัมพันธ์กับศรีลังกาได้อีกมาก อาทิ อาหารไทย การจัดการพิพิธภัณฑ์ และศูนย์การเรียนรู้ การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา การเรียนการสอนภาษาไทย เป็นต้น

²⁵ ปัจจุบัน TICA ได้ให้ความช่วยเหลือพัฒนาโครงการนำร่องหมู่บ้านต้นแบบ SEP ในศรีลังกาแล้ว จำนวน 3 หมู่บ้าน และอยู่ระหว่างการติดตาม ประเมินผล เพื่อพิจารณาขยายความร่วมมือต่อไปในอนาคต

3.5.2 จุดอ่อน: ประเมินปัจจัยสภาพแวดล้อมภายใน

3.5.2.1 การเมืองและธรรมาภิบาล

ที่ผ่านมาและปัจจุบัน ไทยยังมีปัญหาขัดแย้งทางการเมือง การชะงักงันของการพัฒนาประชาธิปไตย ขาดการถ่วงดุลตรวจสอบที่แท้จริง มีปัญหาคอร์รัปชัน การขาดธรรมาภิบาลที่เป็นสากล ซึ่งอาจทำให้การกำหนดนโยบายสาธารณะ ยังไม่ได้สะท้อนความต้องการที่แท้จริงของประชาชน และส่งผลกระทบในการได้รับการยอมรับ และความเชื่อมั่นจากนานาชาติ

3.5.2.2 การศึกษา

ระบบการศึกษาไทยในการสร้างความตระหนักรู้และความเป็นวิทยาศาสตร์ยังไม่เข้มแข็ง การขาด R&D เมื่อเทียบกับขนาดเศรษฐกิจ ทำให้ไทยยังต้องพึ่งพาเทคโนโลยีจากต่างประเทศอยู่อีกมาก การขยายความร่วมมือกับต่างประเทศในเชิงรุก จำเป็นต้องยกระดับการพัฒนาทางการศึกษาและการวิจัยให้สูงขึ้น เพื่อลดการพึ่งพิงทางเทคโนโลยีและเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขัน ปัจจุบัน แม้ไทยจะมีเทคโนโลยีในระดับที่ปรับใช้กับศรีลังกาได้หลายด้าน เช่น ฝนหลวง การเกษตร สาธารณสุข แต่ยังต้องเร่งพัฒนาต่อยอดยกระดับ R&D และการพัฒนานวัตกรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ (value added) ให้สูงขึ้น

3.5.2.3 สังคม

ความเหลื่อมล้ำในการกระจายโอกาส รายได้และทรัพยากรของไทย ก่อให้เกิดปัญหาสังคมหลายด้าน โดยเฉพาะมาตรฐานแรงงาน แรงงานต่างชาติ การค้าประเวณี ฯลฯ ปัจจุบัน มีแรงงานและการค้าบริการที่ไม่ถูกกฎหมายจากไทยไปสู่เอเชียใต้และศรีลังกาเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ ซึ่งหากไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง ก็ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ และความเชื่อมั่นต่อไทย

3.5.2.4 บุคลากร

ปัจจุบัน การบูรณาการภาครัฐของไทยยังไม่เพียงพอ โดยเฉพาะด้านการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานและเชิงลึก และการพัฒนาใช้ Big data เพื่อการวางแผน และการบริหารจัดการให้สอดคล้องและมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ไทยควรบูรณาการข้อมูลและการประสานงานทั้งภาครัฐและเอกชนในภาพรวมของประเทศ และการบูรณาการเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์กับศรีลังกาในฐานะหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจ (รู้เขารู้เรา) อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อก้าวไปสู่การเป็น Knowledge-based Economy และพัฒนา Digital Economy ของไทย ให้เป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น

3.5.3.5 เงินทุน

ปัจจุบัน ไทยยังเป็นประเทศที่มีรายได้ปานกลาง (ยังอยู่ในภาวะ middle-income trap) นอกจากนี้ กลไกการระดมทุนและงบประมาณ โดยเฉพาะเงินลงทุนในโครงการขนาดใหญ่ของไทยยังไม่มากพอที่จะดำเนินนโยบายเชิงรุกในต่างประเทศ ซึ่งรวมถึงการลงทุนในโครงการขนาดใหญ่ (Megaprojects) ในศรีลังกา

3.5.3.6 ทักษะของไทยต่อศรีลังกา

หลายภาคส่วนในไทย ยังมีทัศนคติเกี่ยวกับ “แขก” แบบเหมารวม และค่อนข้างเป็นไปในเชิงลบ ขณะที่ศรีลังกามีอัตลักษณ์และแตกต่างกับประเทศอื่น ในเอเชียใต้ค่อนข้างมาก นอกจากนี้ การส่งเสริมความร่วมมือกับศรีลังกา โดยเฉพาะการส่งเสริมทางด้านเศรษฐกิจและธุรกิจ มักจะมองว่าศรีลังกายังไม่พร้อม และไม่ใช่ว่า “priority” ขณะที่ การส่งเสริมความร่วมมือ

ทางด้านวิชาการและการพัฒนา มักจะถูกมองว่า “ไทยต้องเป็นฝ่ายให้ มากกว่ารับ” แม้ทัศนคติดังกล่าวจะเป็นความจริงอยู่บ้าง แต่ก็มิใช่ทั้งหมด และนับเป็นอุปสรรคสำคัญที่ปิดกั้นโอกาสและการริเริ่มขยายความร่วมมือระหว่างกันเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้ หากไทยมีแนวโน้มแต่รอและคาดหวังให้ศรีลังกาพัฒนาเศรษฐกิจมากกว่านี้ แล้วค่อยเพิ่มปฏิสัมพันธ์ในด้านต่างๆ ก็จะทำให้ไทยสูญเสียโอกาสและความสามารถในการแข่งขัน โดยเฉพาะในตลาดใหม่ที่เป็นมิตรประเทศของไทย และมีความสำคัญทางยุทธศาสตร์เช่นศรีลังกา

3.5.3 โอกาส: ประเมินสภาพแวดล้อมภายนอก

3.5.3.1 ภูมิศาสตร์และความเชื่อมโยง

ศรีลังกามีที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ในมหาสมุทรอินเดียที่มีความสำคัญในด้านความมั่นคงทางทะเล การค้า การลงทุน และความเชื่อมโยงในภูมิภาค ศรีลังกามีศักยภาพในการเป็นศูนย์กลางการขนส่งทางทะเลและการกระจายสินค้าที่สำคัญของโลก (Marine Hub) ไทยและศรีลังกาซึ่งต่างเป็น Strategic location สามารถขยายความร่วมมือทั้งในรูปแบบทวิภาคีและพหุภาคี ในการเป็นประตูเชื่อมโยงระหว่างภูมิภาคเอเชียใต้และอาเซียน และการส่งเสริมความร่วมมือ ด้านความเชื่อมโยงและคมนาคมในภูมิภาคภายใต้แผนแม่บทด้านความเชื่อมโยงในกรอบภูมิภาคที่ทั้งสองฝ่ายเป็นสมาชิกได้อีกมาก โดยเฉพาะกรอบความริเริ่มแห่งอ่าวเบงกอลสำหรับความร่วมมือหลากหลายสาขาทางวิชาการและเศรษฐกิจ (BIMSTEC) สมาคมแห่งภูมิภาคมหาสมุทรอินเดีย (Indian Ocean Rim Association : IORA) และการประชุมมหาสมุทรอินเดีย (Indian Ocean Conference : IOC)

3.5.3.2 การเมือง

ปัจจุบันศรีลังกามีความสงบ มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่เข้มแข็งต่อเนื่อง มีรัฐบาลที่ค่อนข้างมีเสถียรภาพ และผู้นำของศรีลังกาให้ความสำคัญในการเพิ่มพูนความสัมพันธ์กับไทย

3.5.3.3 เศรษฐกิจ

ศรีลังกานับเป็นตลาดใหม่ในภูมิภาคเอเชียใต้ที่อยู่ระหว่างการบูรณะประเทศหลังสงคราม มีอัตราเติบโตทางเศรษฐกิจสูงถึงร้อยละ 6 ต่อปีอย่างต่อเนื่อง ศรีลังกามีนโยบายส่งเสริมเศรษฐกิจเสรี สนับสนุนการจัดทำ FTA และเปิดรับการลงทุนจากต่างประเทศ (โดยเฉพาะในรูปแบบ Public-Private Partnership) ซึ่งเป็นโอกาสให้ผู้ลงทุนไทย สามารถไปลงทุนภายใต้สิทธิประโยชน์ด้านการลงทุน แม้ศรีลังกาจะยังขาดโครงสร้างพื้นฐานจำนวนมาก แต่ในด้านหนึ่งก็เป็นโอกาสทางธุรกิจของไทยในศรีลังกาด้วย

3.5.3.4 ยุทธศาสตร์

มียุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศที่ชัดเจน (Vision2025) มีการเดินหน้านำ National Export Strategy (NES) และอีกหลายด้าน ที่ทำให้คาดการณ์ได้เพิ่มขึ้น

3.5.3.5 การเป็นประตูภูมิภาค

ศรีลังกาสามารถเป็นประตูสู่ภูมิภาค ในการยื่นมือระยะทางสำหรับผู้ประกอบการไทยในการรุกเข้าสู่ตลาดใหม่ในภูมิภาคเอเชียใต้ ตะวันออกกลาง และแอฟริกา รวมถึงสามารถใช้สิทธิประโยชน์ใน FTA ของศรีลังกากับประเทศที่ศรีลังกามี FTA ด้วย เช่น อินเดีย ปากีสถาน รวมทั้งการใช้ GSP Plus ของศรีลังกากับ EU ในการเข้าสู่ตลาดยุโรป

3.5.3.6 สังคม

ความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นด้านพุทธศาสนาเถรวาทนิกายสยามวงศ์ เป็นความสัมพันธ์พิเศษของไทยกับศรีลังกาที่ไม่เหมือนชาติใดในโลก และเป็นพื้นฐานทัศนคติที่ดียิ่งของชาวศรีลังกาต่อไทย นับว่าเป็น Soft power ที่สำคัญในการขยายความร่วมมือระหว่างกันอีกมาก

3.5.3.7 พลวัตโลกและภูมิภาค

ศรีลังกาซึ่งอยู่ระหว่างการบูรณะประเทศ และอยู่ท่ามกลางการช่วงชิงบทบาทและอิทธิพลในมหาสมุทรอินเดียอย่างเข้มข้น ศรีลังกาพยายามที่จะกระจายความเสี่ยงในการถ่วงดุลกับมหาอำนาจ และมุ่งแสวงหาความร่วมมือระหว่างประเทศกำลังพัฒนาที่มีศักยภาพ ซึ่งศรีลังกาเห็นว่าไทยตอบโจทย์หลายด้านสำหรับศรีลังกา ทั้งความร่วมมือด้านการพัฒนา ด้านการค้า การลงทุน และการเป็นประตูสู่ภูมิภาคระหว่างกัน ทั้งนี้ เพื่อศรีลังกาจะได้เร่งยกระดับการพัฒนา เศรษฐกิจให้เข้าสู่ Global Value Chain และการเพิ่มการต่อช่องทางด้านเศรษฐกิจ การเมืองและความมั่นคง ซึ่งการยกระดับเป็นหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจระหว่างกันนี้ จะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะขับเคลื่อนความสัมพันธ์ไทย-ศรีลังกาในอนาคต และยังเป็นโอกาสสำหรับไทยอีกมากในการขยายความร่วมมือกับศรีลังกาทั้งในกรอบทวิภาคีและพหุภาคี ที่มีลักษณะ Equal Partnership และเป็นผลประโยชน์ร่วม ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของระบบเศรษฐกิจการเมืองโลกและเทคโนโลยี

3.5.4 อุปสรรค: ประเมินสภาพแวดล้อมภายนอก

3.5.4.1 โครงสร้างพื้นฐาน

โดยที่ศรีลังกาอยู่ระหว่างการบูรณะประเทศภายหลังสงคราม ที่ยังขาดโครงสร้างพื้นฐานและการคมนาคมอีกมาก ปัจจุบันศรีลังกาอยู่ระหว่างการลงทุนสร้างระบบโครงสร้างพื้นฐาน การคมนาคม และ ICT ซึ่งต้องการผู้ลงทุนในลักษณะ Public-Private Partnership อีกมาก ทั้งนี้ การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน การคมนาคม และ ICT จะเป็น game changer สำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจศรีลังกา ซึ่งปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐานนี้ นับเป็นทั้งอุปสรรคและโอกาสสำหรับการขยายความร่วมมือระหว่างไทยกับศรีลังกา

3.5.4.2 หนี้สาธารณะ

ศรีลังกามีพื้นฐานเป็นประเทศเกษตรกรรม รายได้น้อย ตกอยู่ในภาวะสงครามนาน และต้องกู้เงินจากต่างประเทศจำนวนมาก ขณะที่อุตสาหกรรมการผลิตยังไม่ค่อยได้รับการพัฒนา ทำให้ต้องพึ่งพาการนำเข้าอย่างสูง และเป็นเหตุให้ขาดดุลการค้าต่อเนื่อง ดังนั้น ศรีลังกาจึงมีหนี้สาธารณะสูง และทำให้การกำหนดนโยบายต้องเป็นไปตามการกดดันของประเทศเจ้าหนี้ (อาทิ จีน อินเดีย) และองค์กรผู้ให้เงินกู้ยืม (อาทิ ธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย กองทุนการเงินระหว่างประเทศ ธนาคารโลก) ศรีลังกาจึงยังอยู่ในระยะเปลี่ยนผ่าน ที่ยังไม่มีเสถียรภาพด้านเศรษฐกิจเพียงพอในขณะนี้

3.5.4.3 กฎหมาย

ศรีลังกาอยู่ระหว่างการออกกฎหมาย และกฎระเบียบใหม่ๆ จำนวนมาก เพื่อส่งเสริม New Trade Policy โดยเฉพาะโครงสร้างด้านภาษี อัตราศุลกากร นโยบายด้านการเงิน การคลัง การครอบครองที่ดินและอสังหาริมทรัพย์ รวมทั้งการพัฒนาด้านสังคม ดังนั้น การประกอบ

ธุรกิจและการดำเนินโครงการต่างๆ กับศรีลังกา จึงยังอาจไม่ได้รับความสะดวกรวดเร็ว ซึ่งรวมถึง การเจรจาจัดทำความตกลง FTA ระหว่างไทยกับศรีลังกาในอนาคตอันใกล้ด้วย

3.5.4.4 สังคม

แม้ประชากรส่วนใหญ่ของศรีลังกาจะเป็นชาวสิงหล²⁶ และนับถือ พุทธศาสนา แต่ศรีลังกาก็มีเชื้อชาติและศาสนาอื่นๆ ที่มีปมความขัดแย้งและกลายเป็นสงครามกลางเมือง มาเกือบ 3 ทศวรรษ ศรีลังกาจึงนับเป็นพหุสังคมที่อยู่ระหว่างกระบวนการเยียวยาและปรองดอง ความขัดแย้งเหล่านี้ จะยังดำรงอยู่ตราบเท่าที่การกระจายโอกาสและทรัพยากรยังมีอยู่จำกัด ซึ่งศรีลังกายังคงมีการปะทะด้านเชื้อชาติศาสนาอยู่เป็นระยะ แม้จะไม่ลุกลามใหญ่โตเช่นในอดีต

3.5.4.5 บุคลากรและทักษะ

แม้ประชากรส่วนใหญ่ของศรีลังกา จะมีการศึกษาขั้นพื้นฐานที่นับว่าดี มีอัตราการรู้หนังสือสูงที่สุดในเอเชียใต้ (ร้อยละ 95) ประชากรส่วนใหญ่ (โดยเฉพาะในเขตเมือง) สามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้ในระดับค่อนข้างดีถึงดีมาก อย่างไรก็ตาม โดยที่ความเหลื่อมล้ำระหว่าง เมืองกับชนบทมีอยู่สูง โอกาสทางเศรษฐกิจ การพัฒนาทางการศึกษาและการกระจายรายได้ยังไม่ทั่วถึง ทำให้แรงงานศรีลังกาส่วนใหญ่ยังค่อนข้างขาดทักษะ ปรับไม่คอยทันการเปลี่ยนแปลงด้าน เศรษฐกิจและสังคมใหม่ เป็นแรงงานไร้ฝีมือและค่อนข้างไร้ฝีมือจำนวนมาก ขณะที่สถาบันวิชาชีพ หลายแห่งไม่ได้รับการรับรองวิทยฐานะในการผลิตบุคลากร สำหรับอัตราค่าจ้างแรงงานที่ได้รับการ ค้ำครองโดยรัฐ มีอัตราที่ไม่ถูกนัก (ไม่ได้กำหนดอัตราขั้นต่ำเป็นมาตรฐานครอบคลุม แต่ขึ้นกับพื้นที่ และสาขาอาชีพ) ทั้งนี้ ศรีลังกามีความต้องการอย่างยิ่ง ที่จะพัฒนามาตรฐานการศึกษา โดยเฉพาะ ด้านวิชาชีพ รวมทั้งยกระดับการพัฒนาฝีมือแรงงาน การพัฒนา HRD เพื่อป้อนเข้าสู่ภาคธุรกิจที่ กำลังขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น ปัจจัยนี้จึงเป็นทั้งโอกาสและอุปสรรคสำหรับการขยายความ ร่วมมือกับต่างชาติ รวมทั้งไทยด้วย

3.5.4.6 ธรรมาภิบาล

นอกจากการปรับโครงสร้างด้านกฎหมายแล้ว ศรีลังกายังอยู่ระหว่าง การปรับโครงสร้างภาครัฐที่มีลักษณะซ้ำซ้อน red tape การบริหารงานเป็นไปตามลักษณะตัวบุคคล แบบ top down เน้นความสัมพันธ์ส่วนบุคคลมากกว่าความเชื่อมั่นในระบบ มักจะขาดความต่อเนื่อง ขาดการบูรณาการ โดยเฉพาะหน่วยงานทางด้านเศรษฐกิจและสังคม และยังคงมีปัญหาคอรัปชั่น (การ จัดอันดับความโปร่งใสปี ค.ศ. 2017 โดย transparency.org ศรีลังกามีความโปร่งใสเป็นอันดับที่ 91 ไทยอันดับที่ 96) ซึ่งรูปแบบเหล่านี้มักเป็นลักษณะความคล้ายคลึงกันของประเทศกำลังพัฒนาหลาย ประเทศ และเป็นอุปสรรคที่สำคัญของการพัฒนาประเทศ

²⁶ เชื้อชาติ : สิงหล (ร้อยละ 74.9) ศรีลังกาหมีพ (11.2) ศรีลังกามัวร์ (9.2) อินเดียหมีพ (4.2) ศาสนา : พุทธ (70.2) ฮินดู (12.6) อิสลาม (9.7) คริสต์ (7.4)

บทที่ 4

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

4.1 สรุปผลการศึกษา

สิ่งที่ค้นพบในรายงานฉบับนี้ คือ ไทยจะใช้ประโยชน์จากการเพิ่มพูนปฏิสัมพันธ์และความร่วมมือกับศรีลังกาในการมีที่ตั้งทางยุทธศาสตร์ (strategic location) ในมหาสมุทรอินเดียท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงในภูมิรัฐศาสตร์และภูมิเศรษฐกิจของโลกใหม่ได้อย่างไร

จะเห็นว่าไทยและศรีลังกาต่างเป็นประเทศเล็ก (small state) เมื่ออยู่ในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของการช่วงชิงบทบาทของประเทศมหาอำนาจ อย่างไรก็ตาม ระบบการเมืองโลก ได้ปรับเปลี่ยนไปสู่รูปแบบหลายขั้วอำนาจ (multipolar world) และเป็น multilayered regional policy มากขึ้นด้วย ความเคลื่อนไหวของกลุ่ม Quad เกี่ยวกับแนวความคิดอินโด-แปซิฟิก รวมถึงการประกาศสงครามการค้าของสหรัฐฯ กับจีน สะท้อนและส่งผลกระทบต่อประเทศในภูมิภาคต่างต้องปรับตัวและพยายามหาจุดสมดุลท่ามกลางการแข่งขันของประเทศมหาอำนาจในบริบทเหล่านี้

ประเทศมหาอำนาจขนาดกลางและประเทศเล็กมีแนวโน้มที่จะร่วมมือกันโดยผ่านกลไกหลากหลาย อาทิ ด้านการทูต การเป็นพันธมิตรผ่านกฎหมาย องค์กรระหว่างประเทศ และความร่วมมือทางเศรษฐกิจในรูปแบบต่างๆ เพื่อไม่ให้เกิดลักษณะการเป็นศูนย์อำนาจใหญ่เพียงขั้วเดียว (unipolarity) หรือเพื่อมิให้เกิดการประกาศและบังคับโดยฝ่ายเดียว (unilateralism) โดยหลายประเทศได้พยายามแสดงบทบาทของการเป็นผู้ถ่วงดุลและเป็นผู้แข่งขันในระบบนี้ด้วย

ศรีลังกาซึ่งเป็นประเทศเล็ก พยายามเพิ่มอำนาจการต่อรอง และดึงดูดความร่วมมือกับประเทศต่างๆ โดยใช้การมี strategic location ในมหาสมุทรอินเดีย พร้อมกับวางนโยบายที่จะพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในการสร้างความทันสมัย และเสริมสร้างศักยภาพของศรีลังกาท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงนี้ ขณะที่ไทยซึ่งเป็นประเทศที่มี strategic location ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้วางยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาประเทศ โดยใช้กรอบโครงที่ใกล้เคียงกัน อย่างไรก็ตาม ไทยยังมีข้อได้เปรียบกว่าศรีลังกาที่มีบูรณาการในกลุ่ม ASEAN แน่นแฟ้นกว่าบูรณาการของ SAARC ในภูมิภาคเอเชียใต้ (ที่ค่อนข้างล้มเหลว อันเนื่องมาจากปัญหาความขัดแย้งระหว่างอินเดีย-ปากีสถาน) การให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มนี้ จะเป็นกลไกสำคัญในการสร้างอำนาจการต่อรองของประเทศเล็กเพิ่มขึ้น

ดังนั้น ในอนาคตอันใกล้ก็คาดว่า ศรีลังกายกได้การสนับสนุนของอินเดีย จะพยายามนำเสนอการวางมาตรการต่างๆ โดยเฉพาะในกรอบความร่วมมือที่เกี่ยวกับมหาสมุทรอินเดีย ไม่ว่าจะเป็น Indian Ocean Rim Association (IORA) และ Indian Ocean Conference (IOC) รวมทั้งกรอบความริเริ่มแห่งอ่าวเบงกอลสำหรับความร่วมมือหลากหลายสาขาทางวิชาการและเศรษฐกิจ (BIMSTEC) เพิ่มขึ้น

ความเคลื่อนไหวของกลุ่มประเทศมหาอำนาจขนาดกลางและประเทศเล็กมีแนวโน้มที่จะร่วมกันสร้างสภาพแวดล้อมทางการเมืองและเศรษฐกิจเพื่อรักษา status quo ที่เป็นแบบเปิดครอบคลุม และเป็นไปตามกฎเกณฑ์ระเบียบระหว่างประเทศ (open, inclusive and rules-based order) โดยพยายามใช้กลไกและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจขับเคลื่อนเพื่อขยายแนวร่วมและพันธมิตร ซึ่งคาดว่าไทยก็คงจะดำเนินนโยบายภายใต้หลักการนี้ อย่างไรก็ตาม ควรพิจารณาขยายความร่วมมือทั้งแบบทวิภาคีและพหุภาคีกับศรีลังกา ในกรอบ ASEAN BIMSTEC และ IORA ให้เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ Blue Economy การส่งเสริม Maritime logistics และการเสริมสร้างความเชื่อมโยงระหว่างประเทศและภูมิภาค ให้เป็นรูปธรรม เพื่อขยายผลประโยชน์ของไทยในเวทีเหล่านี้ด้วยเช่นกัน

สำหรับในส่วนของความสัมพันธ์ทวิภาคีระหว่างไทยและศรีลังกานั้น จากการประเมินจุดแข็งจุดอ่อน รวมทั้งปัญหาและอุปสรรค (SWOT) ระหว่างกันนั้น ไทยได้วางยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่จะพัฒนาประเทศตามวิสัยทัศน์ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” โดยจะเน้นการพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มใน Global Value Chain และยกระดับให้ไทยหลุดพ้นจากกับดักรายได้ปานกลาง และเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว แม้ปัจจุบันไทยจะยังมีจุดอ่อนอยู่หลายด้านโดยเฉพาะปัญหาทางด้านการเมือง ธรรมชาติ ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางโอกาสและสังคม ปัญหาทางการศึกษาและการพัฒนาเทคโนโลยี การบูรณาการภาครัฐ และการขาดเงินทุนที่จะลงทุนในโครงการขนาดใหญ่ แต่ไทยอยู่ระหว่างการปฏิรูปโครงสร้างและพัฒนากลไกเหล่านี้ ขณะที่จุดแข็งของไทยทั้งการมีที่ตั้งทางยุทธศาสตร์ในภูมิภาคอาเซียน มีระดับการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกที่ดี มีทรัพยากรและความชำนาญที่สามารถถ่ายทอดให้กับประเทศกำลังพัฒนาด้วยกัน ไทยมียุทธศาสตร์ที่ชัดเจนขึ้น และมีจุดเด่นด้าน SEP for SDGs นอกจากนี้มีพื้นฐานทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมที่แน่นแฟ้นกับศรีลังกา ปัจจัยเหล่านี้คาดว่าจะสามารถขยายไปสู่ด้านอื่นๆ ได้อีกมาก

สำหรับจุดแข็งและจุดอ่อนของศรีลังกา ซึ่งเป็นโอกาสและอุปสรรคต่อไทยนั้น จะเห็นได้ว่าจุดแข็งของศรีลังกา คือ การเป็นประเทศที่มีที่ตั้งทางยุทธศาสตร์ในมหาสมุทรอินเดีย ซึ่งเป็นเส้นทางการสัญจรและเส้นทางการขนส่งและการค้าที่สำคัญของโลก ศรีลังกามีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ต่อเนื่อง มีรัฐบาลที่ค่อนข้างมีเสถียรภาพ มีนโยบายส่งเสริมเศรษฐกิจเสรี และเปิดรับการลงทุนจากต่างชาติ มีพื้นฐานทางด้านศาสนาและทัศนคติที่ดียิ่งต่อประเทศไทย มีความประสงค์ที่จะเพิ่มความร่วมมือกับประเทศกำลังพัฒนาเพื่อลดแรงกดดันจากประเทศมหาอำนาจ ศรีลังกามีศักยภาพในการเป็นตลาดใหม่ของไทย และสามารถเป็นประตูสู่ภูมิภาคระหว่างกันได้ การเพิ่มการลงทุนของไทยในศรีลังกายังให้ไทยสามารถใช้ประโยชน์จากสิทธิพิเศษทางการค้าที่ศรีลังกามีกับอินเดีย ปากีสถานและ EU

อย่างไรก็ดี โดยที่ศรีลังกายังอยู่ในระยะเปลี่ยนผ่านของการฟื้นฟูและพัฒนาประเทศภายหลังสงคราม จึงยังมีข้อจำกัดของการพัฒนาประเทศอยู่อีกมาก อาทิ การขาดโครงสร้างพื้นฐานและเครือข่ายการคมนาคม ขาดแคลนเงินทุน มีหนี้สาธารณะสูง นอกจากนี้ ศรีลังกายังอยู่ระหว่างการปรับโครงสร้างกฎหมาย กฎระเบียบและการปรับปรุงธรรมาภิบาล สำหรับด้านบุคลากรและแรงงาน ส่วนใหญ่ยังขาดทักษะฝีมือ ขณะที่มีความเหลื่อมล้ำระหว่างเมืองและชนบทสูง แต่ข้อจำกัด

ท่ามกลางการฟื้นฟูบูรณะประเทศเหล่านี้ อาจเป็นความท้าทายที่สามารถเป็นทั้งอุปสรรคและโอกาสสำหรับไทยด้วยเช่นกัน

ผู้ศึกษาเห็นว่า สิ่งที่เป็นจุดอ่อนและอุปสรรคที่สำคัญที่สุดของฝ่ายไทยต่อศรีลังกา ได้แก่ ทักษะที่ค่อนข้างเป็นลบต่อชาวเอเชียใต้และศรีลังกาแบบเหมารวม ขณะที่ หลายภาคส่วนของไทย ยังรู้จักศรีลังกาค่อนข้างน้อย การดำเนินความสัมพันธ์กับศรีลังกาที่ผ่านมา มักจะถูกมองข้ามหรือ จัดลำดับความสำคัญในระดับต่ำ และมองว่าการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างไทยกับศรีลังกานั้น ไทยมักจะต้อง “เป็นฝ่ายให้ มากกว่าที่จะได้รับ” มุมมองและทัศนคติเหล่านี้ อาจเคยเป็นจริงบางส่วนมาในอดีต แต่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของระบบเศรษฐกิจการเมืองโลกและเทคโนโลยี รวมทั้งการที่ อยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านขนานใหญ่ทั้งของไทยและศรีลังกา การปรับมุมมองและทัศนคติให้เท่าทัน นับเป็นสิ่งที่ “จำเป็นอย่างยิ่ง” และจะเป็น “โอกาส” อีกมากสำหรับทั้งของไทยและศรีลังกาที่จะเปิด ศักยภาพพัฒนาความร่วมมือในยุคใหม่ จากมิตรประเทศที่มีความสัมพันธ์พิเศษด้านพุทธศาสนา ที่ไม่เหมือนชาติใดในโลก ไปสู่การเกื้อกูลและร่วมมือกัน ในลักษณะ “หุ้นส่วนยุทธศาสตร์ทาง เศรษฐกิจ” อย่างจริงจัง ทั้งนี้ เพื่อให้การบริหารผลประโยชน์ร่วมของทั้งสองฝ่าย สามารถบังเกิดเป็น รูปธรรมและมีประสิทธิภาพสูงสุดตามวิสัยทัศน์ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ต่อไป

4.2 ข้อเสนอแนะ

4.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ไทยและศรีลังกาได้ลงนามบันทึกความเข้าใจว่าด้วยการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วน ยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจกับศรีลังกา และประกาศเจรจาจัดทำกรอบความตกลงเขตการค้าเสรี (FTA) ไทยกับศรีลังกาในระหว่างการประชุมสุดยอดอาเซียน-ศรีลังกาของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 12-13 กรกฎาคม ค.ศ. 2018 ซึ่งบันทึกความเข้าใจว่าด้วยการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ และการเจรจาจัดทำความตกลง FTA นี้ จะเป็น Policy framework ที่สำคัญของการเพิ่มปฏิสัมพันธ์ ทางด้านเศรษฐกิจให้ใกล้ชิดแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

แม้ว่าไทยอาจจะยังไม่ใช่ประเทศที่มีเงินลงทุนใน Megaprojects ของศรีลังกา เป็นจำนวนมาก แต่ยุทธศาสตร์ของการส่งเสริมความสัมพันธ์กับศรีลังกาในระยะสั้นและระยะกลาง ที่ไทยควรพิจารณาควบคู่ ไปกับการส่งเสริมด้านการค้าการลงทุนใน 10 สาขา (ได้แก่ การลงทุน โครงสร้างพื้นฐาน การเกษตร การประมง อัญมณีและเครื่องประดับ การท่องเที่ยว การพัฒนา วิทยาศาสตร์ขนาดกลางและขนาดย่อม ความร่วมมือด้านการเงิน ความร่วมมือด้านการพัฒนาหีบห่อและ บรรจุภัณฑ์ และความร่วมมือด้านการพัฒนาสารสนเทศ) ที่ระบุในบันทึกความเข้าใจฯ ด้วย คือ การส่งเสริมการสร้างควมไว้วางใจในระดับลึกด้วยการใช้ soft power ในหลายระดับ

โดยเฉพาะการนำแนวความคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (SEP for SDGs) เป็นธงนำ เพื่อช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งและการบริหารจัดการจากชุมชนในระดับท้องถิ่นของศรีลังกา ซึ่งกรมความร่วมมือระหว่างประเทศ (TICA) ได้ริเริ่มโครงการพัฒนา 3 หมู่บ้านต้นแบบ SEP ใน ศรีลังกาไว้แล้ว และควรที่จะพิจารณาขยายผล โดยบูรณาการกับ 10 สาขาดังกล่าว และขยายให้ ครอบคลุมทั่วประเทศต่อไป

เนื่องด้วยการพัฒนาชุมชนต้นแบบ SEP ของไทยในศรีลังกา ในอีกนัยหนึ่งจะเปรียบเสมือน การวางฐานของการสร้างความนิยมไทย และการส่งเสริมเศรษฐกิจไทยเช่นใน Thai Festival ที่หน่วยงานไทย ได้บูรณาการจัดกิจกรรมนี้ทั่วโลกอยู่แล้ว แต่การพัฒนาชุมชนต้นแบบ SEP ในศรีลังกา ในระยะกลางและระยะยาวจะมีมิติที่กว้างไกลและลึกซึ้งกว่า Thai Festival มาก ซึ่งการพัฒนาชุมชนต้นแบบ SEP นี้ จะมีใช้เป็นเพียง event ประจำปี แต่คือ Soft power ในระดับลึก ที่ไทยสามารถสอดแทรก content เกี่ยวกับประเทศไทยในเชิงบวกได้อย่างรอบด้าน และสามารถพัฒนาให้เป็น flagship สำหรับไทยในการเป็น “Truly Partnership for Development” กับศรีลังกา และอาจขยายไปยังประเทศอื่นได้ด้วยต่อไป

ขณะเดียวกัน ไทยควรพิจารณาส่งเสริมความร่วมมือในสาขาใหม่ๆ และอาจพิจารณาขยาย ไปยังพื้นที่สู่ระดับบริเวณภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือด้วย อาทิ การช่วยยกระดับพัฒนาฝีมือแรงงาน วิชาหกิจชุมชน นวัตกรรมและการแปรรูปสินค้าเกษตร (smart farming) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ OTOP การก่อสร้างที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยและปานกลาง การขยายความร่วมมือ ด้านการสาธารณสุขพื้นฐาน การดูแลผู้สูงอายุและ Child care การบริหารพิพิธภัณฑ์ และศูนย์การเรียนรู้ (เนื่องด้วยศรีลังกาเป็นประเทศที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานและมีความเป็นพหุสังคมที่น่าสนใจยิ่ง แต่ยังมีขาดทักษะการบริหารจัดการอีกมาก ขณะเดียวกันศูนย์การเรียนรู้สามารถสอดแทรกความสัมพันธ์ระหว่างไทยและศรีลังกาได้มากอีกด้วย) การส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาไทย (ซึ่งรวมไปถึงการจัดสอบ วัดระดับภาษาไทยเพื่อให้นำไปใช้ในการประกอบวิชาชีพ) อีกทั้งควรส่งเสริมการแลกเปลี่ยนด้านเยาวชน การแลกเปลี่ยนเครือข่ายนักวิชาการให้มากยิ่งขึ้น เป็นต้น

สำหรับการส่งเสริมความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจ นอกจากการส่งเสริมตามสาขาหลักแล้ว ควรเน้นการพัฒนา “Blue-Green Economy” และการยกระดับความร่วมมือตามแนวนโยบายไทยแลนด์ 4.0 อาทิ การส่งเสริมการวิจัยร่วมและการแลกเปลี่ยนด้าน Blue Economy การพัฒนานิคมอุตสาหกรรมตามระเบียบเศรษฐกิจพิเศษควรพิจารณาควบคู่ไปกับการส่งเสริมความร่วมมือด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ การบริหารจัดการขยะและ recycle การสร้างเครือข่าย urban design & planning (ศรีลังกามีแนวคิดสถาปัตยกรรมด้าน tropical modernism ที่มีชื่อเสียง) การพัฒนา smart city ธุรกิจด้านการดูแลสุขภาพ (World Class Medical Health) ธุรกิจสันตนาการ (ปัจจุบันศรีลังกายังมีธุรกิจในด้านนี้น้อยมาก) การส่งเสริมและการแลกเปลี่ยนด้าน startup การส่งเสริมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การพัฒนาธุรกิจ outsourcing และการส่งเสริมและพัฒนาความร่วมมือด้าน Fintech (ศรีลังกาอยู่ระหว่างการก่อสร้างและจัดตั้ง Colombo International Finance Centre: CIFIC ในโครงการ Colombo Port City Project) เป็นต้น

นอกจากนี้ ไทยควรพิจารณาปรับปรุงกลไกในการสนับสนุนการระดมทุนและเงินทุนขนาดใหญ่เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของนักธุรกิจไทยที่จะดำเนินการเชิงรุกในศรีลังกาให้เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากโครงการในศรีลังกามักจะเป็นรูปแบบ Public-Private Partnership (PPP) และหากการระดมทุนฝ่ายไทยมีสภาพคล่องและสะดวกมากขึ้น ก็จะสนับสนุนผู้ประกอบการไทยที่จะขยายบทบาทในเชิงรุกสำหรับการลงทุน (Consortium) ในโครงการใหม่ๆ และเป็นการลงทุนขนาดใหญ่ (Megaproject) เพิ่มขึ้น รวมทั้งควรศึกษาและพิจารณาเชื่อมโยง Eastern Economic Corridor (EEC) กับศรีลังกาในอนาคตด้วย

สำหรับความร่วมมือในกรอบพหุภาคีนั้น ไทยควรที่จะเพิ่มปฏิสัมพันธ์ในกรอบที่เป็นสมาชิกร่วมกับศรีลังกาเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในกรอบ BIMSTEC IORA และ IOC พร้อมกับควรพิจารณาข้อเสนอใหม่ๆ ที่จะส่งเสริม Connectivity และความร่วมมือด้านความมั่นคงในภูมิภาคเพิ่มขึ้น ขณะเดียวกัน ก็ให้ความสำคัญที่จะขับเคลื่อนประเด็นที่แต่ละฝ่ายต่างเป็น Lead Country รวมทั้งอาจพิจารณาข้อเสนอของการจัดตั้ง Development Fund เพื่อส่งเสริมกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจของกรอบความร่วมมือดังกล่าวให้เพิ่มพูนและเป็นรูปธรรมเพิ่มขึ้นด้วย

4.2.2 ข้อเสนอแนะในการดำเนินการ

1) โดยที่ปัจจุบัน ไทยและศรีลังกามี policy framework ในการพัฒนาความสัมพันธ์อยู่แล้ว อย่างไรก็ตาม ไทยควรส่งเสริมการแลกเปลี่ยนหารือในหลายระดับ โดยสนับสนุนการสร้างเครือข่ายทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น เพื่อระบุให้ชัดเจนว่าไทยมี best practice และพร้อมให้การสนับสนุน แลกเปลี่ยนกับศรีลังกาด้านใดได้บ้าง โดยมีการเก็บข้อมูลและประสานงานเผยแพร่ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนา Big data ของไทยด้วย) รวมทั้งอาจพิจารณาให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ

2) สาขาที่มีศักยภาพและไทยควรให้ความสำคัญ ได้แก่ ด้านการเกษตร อุตสาหกรรมการพัฒนา OTOP การขยายความร่วมมือด้าน Blue-Green Economy การจัดการด้านการท่องเที่ยว การส่งเสริม Social Empowerment การจัดการวิสาหกิจชุมชน การแลกเปลี่ยน ด้านการศึกษา ระหว่างสถาบันวิชาการ การส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาไทยและการวัดระดับในเชิงวิชาชีพ การฝึกอาชีพ การพัฒนาฝีมือแรงงาน การพัฒนา HRD การจัดการองค์ความรู้ โดยใช้ IT และนวัตกรรม และส่งเสริมการทำ CSR ของภาคเอกชนไทยในศรีลังกา เป็นต้น

3) โดยที่ปัจจุบันศรีลังกามีความสงบ และไทยกับศรีลังกาได้ตกลงที่จะพัฒนาการเป็นหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจระหว่างกันแล้ว ดังนั้น ในอนาคตอันใกล้ควรพิจารณาอำนวยความสะดวกด้านการตรวจลงตราแก่ชาวศรีลังกาที่จะเดินทางไปประเทศไทยให้เพิ่มขึ้นด้วย (ในระหว่างที่ไทยยังไม่ได้มีระบบ e-visa เต็มรูปแบบ) โดยเฉพาะการพิจารณาให้ Visa on arrival (VOA) และการพิจารณาความเป็นไปได้ในการอำนวยความสะดวกด้านการตรวจลงตราแก่นักธุรกิจศรีลังกาเพิ่มขึ้น และในทางกลับกันก็ขอให้ฝ่ายศรีลังกาอำนวยความสะดวกแก่ไทยด้านนี้ด้วยเช่นกัน ซึ่งการอำนวยความสะดวกในด้านดังกล่าวจะเป็นพื้นฐานสำคัญ ในการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างไทยกับศรีลังกาให้เป็นรูปธรรมขึ้น และไทยควรประกาศให้ VOA แก่ศรีลังกาในวาระโอกาสที่มีการเยือนระดับสูง ซึ่งจะส่งผลกระทบในวงกว้าง (great impact) ต่อสังคมศรีลังกา และจะส่งเสริมภาพลักษณ์ของการเป็น strategic partnership ระหว่างไทยกับศรีลังกาได้อีกมาก.

บรรณานุกรม

หนังสือ

John Lee. The “Free and Open Indo-Pacific” and Implications for ASEAN. ISEAS Yusof Ishak Institute, No.13, 2018.

Choi, Insu. Small states and the balance of power. Calhoun Institutional Archive of the Naval Postgraduate School, 1995.

เอกสารราชการ

สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงโคลัมโบ. การประชุม Indian Ocean Conference 2017 (ครั้งที่ 2) ณ กรุงโคลัมโบ. โทรเลขที่ CMB ว.313/2560 (4 กันยายน 2560).

สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงโคลัมโบ. วิสัยทัศน์ 2025 ของศรีลังกา. โทรเลขที่ CMB ว.322/2560 (8 กันยายน 2560).

สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงโคลัมโบ. นายกรัฐมนตรีสิงคโปร์เยือนศรีลังกา และการลงนามความตกลง FTA ศรีลังกากับสิงคโปร์. โทรเลขที่ CMB ว.45/2561 (26 มกราคม 2561).

กระทรวงการต่างประเทศ. สรุปผลงานอภิปรายทางวิชาการเรื่อง “จีน VS สหรัฐฯ 2018”. โทรเลขที่ 1304/ว.359/2561 (30 พฤษภาคม 2561).

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. สถิติการค้าไทยกับศรีลังกา. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.dtn.go.th> [16 กรกฎาคม 2561].

กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. “พาณิชย์” เจรจา FTA ไทย-ศรีลังกา รอบแรกคืบหน้าด้วยดี พร้อมดันการค้าขยายตัว 3 เท่า ในปี 2563. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.dtn.go.th> [16 กรกฎาคม 2561].

กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. ไทย-ศรีลังกา ประกาศเปิดเจรจา FTA ร่วมลงนาม MOU ยกระดับความเป็นหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.dtn.go.th> [16 กรกฎาคม 2561].

สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ร่างยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579). [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://nesdb.go.th> [1 กรกฎาคม 2561].

Colombo Telegraph. Sri Lanka’s Role in the Indian Ocean & the Changing Global Dynamic. [Online]. Available from: <http://invest.lk> [2018, June 8].

Daily FT. CM Port pays final \$584 m for H’tota Port. [Online]. Available from: <http://www.ft.lk> [2018, June 25].

- Daily FT. Govt. launches landmark five-year National Export Strategy. [Online].
Available from: <http://www.ft.lk> [2018, July 20].
- _____. Implications of inward FDI on China: Lessons to be learnt. [Online].
Available from: <http://www.ft.lk> [2018, June 25].
- _____. Malik calls on investors to take advantage of SL growth story. [Online].
Available from: <http://www.ft.lk> [2018, June 25].
- _____. Oceans and Sri Lanka's future: Towards a blue economy. [Online].
Available from: <http://www.ft.lk> [2018, June 24].
- _____. Sri Lanka open to investors from all Asian countries: Malik. [Online].
Available from: <http://www.ft.lk> [2018, June 8].
- Daily Mirror. Is there a breakdown in governance?. [Online]. Available from:
<http://www.dailymirror.lk> [2018, June 25].
- Invest LK. Sri Lanka gears up for Investors. [Online]. Available from: <http://invest.lk>
[2018, June 8].
- PM Office. V 2025, A Country Enriched. [Online] Available from:
<http://www.pmooffice.gov.lk> [2018, June 2].
- Quartz India. Why does India want to buy the world's emptiest airport?. [Online].
Available from: <http://qz.com> [2018, June 8].
- The Diplomat. Can Sri Lanka leverage its location as Indian Ocean Hub?. [Online].
Available from: <http://www.thediplomat.com> [2018, June 8].
- The Island. Sri Lanka to become hub of Indian Ocean in partnership with Asia.
[Online]. Available from: <http://island.lk> [2018, June 8].
- The Sunday Leader. Transforming Sri Lanka into a Global Financial Hub. [Online].
Available from: <http://ukessays.com> [2018, June 8].
- The World Bank. Ease of Doing Business Ranking. [Online]. Available from:
<http://www.doingbusiness.org> [2018, July 16].
- UK ESSAYS. Development of Sri Lanka as a Maritime Hub. [Online]. Available from:
<http://ukessays.com> [2018, June 6].
- Wikipedia. Small Power. [Online], Available from: http://en.wikipedia.org/wiki/small_powers [2018, June 16].
- _____. SWOT Analysis. [Online], Available from:
http://en.wikipedia.org/wiki/SWOT_Analysis [2018, June 16].

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล

นางนาฏนภางค์ ดำรงสุนทรชัย

ประวัติการศึกษา

- มัธยมศึกษา โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา
- รัฐศาสตรบัณฑิต (การระหว่างประเทศ) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การระหว่างประเทศ)
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ประวัติการทำงาน

พ.ศ. 2536	เจ้าหน้าที่การทูต 3 กองแบบพิธี กรมพิธีการทูต
พ.ศ. 2538	เลขานุการตรี สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงพนมเปญ
พ.ศ. 2540	เลขานุการโท (กงสุล) สถานกงสุลใหญ่ ณ นครเบอร์ลิน
พ.ศ. 2541	เลขานุการโท สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเบอร์ลิน
พ.ศ. 2543	เจ้าหน้าที่การทูต 5 กองลาตินอเมริกา กรมอเมริกาและแปซิฟิกใต้
พ.ศ. 2546	เลขานุการเอก สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงโตเกียว
พ.ศ. 2551	เจ้าหน้าที่การทูต 6 กองเอเชียตะวันออก 4 กรมเอเชียตะวันออก
พ.ศ. 2553	นักการทูตชำนาญการ สำนักเลขานุการกรม
กรมเอเชียใต้ตะวันออกกลางและแอฟริกา
พ.ศ. 2555	นักการทูตชำนาญการ (ที่ปรึกษา) กองเอเชียใต้
กรมเอเชียใต้ตะวันออกกลางและแอฟริกา
พ.ศ. 2557	นักการทูตชำนาญการ (ที่ปรึกษา)
สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงโคลัมโบ
พ.ศ. 2559	นักการทูตชำนาญการพิเศษ (อัครราชทูตที่ปรึกษา)
สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงโคลัมโบ

ตำแหน่งปัจจุบัน

นักการทูตชำนาญการพิเศษ (อัครราชทูตที่ปรึกษา)
สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงโคลัมโบ